

XUDAFƏRİN

“Xudafərin harayından qalan mən!..”

Qəzet 1932-ci ildən çıxır № 5-6 (6825-6826) 14 may 2020-ci il Cəbrayıl RİH-nin orqanı

10 may - Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 97-ci ildönümüdür

9 May faşizm üzərində Qələbədən 75 il keçir

Mayın 10-da, xalqımızın xilaskar oğlu Heydər Əliyevin doğum günündə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Fəxri xiyabanda Ümummilli Liderin məzarını ziyarət ediblər.

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarı önünə gül qoydular, Ulu Öndərin xatirəsini ehtiramla andılar.

Sonra dövlətimizin başçısı və xanımı Ulu Öndərin ömür-gün yoldaşı, görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsini ehtiramla anaraq məzarı üzərinə gül dəstələri qoydular.

Prezident və birinci xanım görkəmli dövlət xadimi Əziz Əliyevin və tanınmış həkim-alim Tamerlan Əliyevin məzarları üzərinə də gül dəstələri düzdülər.

Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev misilsiz xidmətlərinə görə hər zaman Vətəni, xalqı üçün əziz olaraq qalacaq. Çünki bu böyük insan öz əməlləri ilə hələ sağlığında ikən tarixin yaddaşında əbədiləşmiş böyük azərbaycanlıdır. O, Azərbaycan salnaməsində təkrarolunmaz rəhbər, qüdrətli dövlət başçısı, fədakar insan kimi qalıb. Ulu Öndər Azərbaycanı dünyaya tanıdıb.

Dərin ehtiramla

Heydər Əliyevin parlaq dühası onu Azərbaycan xalqının Ümummilli Liderinə, üstəlik dünya siyasətinin nəhənglərindən birinə çevirib. "Mənim həyat amalım yalnız bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olub", - deyən Heydər Əliyev bütün dövrlərdə qüdrətli Azər-

baycan uğrunda çalışıb. Dahi siyasi xadimin xidmətləri sayəsində dövlətçilik, azərbaycançılıq, dünyəvilik, müasirlik kimi ideyalar cəmiyyətin dünyagörüşü sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrilib, müasir Azərbaycanın mövcudluğunun və inkişafının ideya əsasını təşkil edib. Heydər Əliyev öz fəaliyyəti ilə Azərbaycanda demokratik cəmiyyətə keçid me-

xanizmini yaradıb, o, vətənpərvər cəmiyyət formalaşdırmaq kimi tarixi missiyanın öhdəsindən uğurla gəlib. Onun Azərbaycana rəhbərlik illəri milli intibah dövrü kimi əbədiləşib.

Dahi Heydər Əliyev ona görə Ümummilli Liderə çevrildi ki, onun əxlaqi keyfiyyətləri ilə siyasətçi və mütəfəkkir istedadı birləşdi. "Hakimiyyətə qarşı müxali-

fətdə olmaq olar, amma xalqına, Vətəninə, onun yüksək əxlaqi keyfiyyətlərinə qarşı çıxmaq yol-verilməzdir", - deyən Ulu Öndər Heydər Əliyev bu fikri dəfələrlə öz əməllərində sübuta yetirdi. Buna görə də Azərbaycan tarixinin bütöv bir dövrü məhz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu dövrün əsas məzmunu isə azərbaycançılıqdır.

Meydana silahsız gələn bu insan qüdrətli Azərbaycan Ordusu yaratdı, cəbhədə atəşkəsə nail oldu, iqtisadiyyatı dirçəlti, ölkəmizdə böyük neft erasının əsasını qoydu. Azərbaycanın müasir tarixində misilsiz işlərə imza atdı. Heydər Əliyev dövrü Azərbaycan tarixinin, mədəniyyətinin, elminin, təhsilinin qızıl dövrünə çevrildi. Türk dünyasının bu böyük oğlu güclü dövlətçilik məktəbi də yaratdı. Heydər Əliyev ən mürəkkəb ziddiyyətli tarixi proseslərin gərdisindən bacarıqla baş çıxaran, ən çətin vəziyyətlərdə belə təmkinini itirməyən və dünyadakı geosiyasi dəyişiklikləri realitəsinə qiymətləndirib mənsub olduğu xalqın, ölkəsinin çıxarlarını praqmatik ağılla və təcrübəsi ilə dəqiqliklə hesablayan bir lider idi. Ulu Öndərin müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyası onun layiqli siyasi varisi Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Azərbaycan xalqı faşizm üzərində tarixi Qələbəyə sanballı töhfələr verib

Mayın 9-da faşizm üzərində tarixi Qələbənin 75 illiyi münasibəti ilə Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun məzarını ziyarət edərək abidəsi önünə gül dəstələri qoyub, müharibədə həlak olan bütün Azərbaycan övladlarının xatirəsini ehtiramla anıblar.

Qeyd edək ki, Azərbaycan xalqı faşizm üzərində tarixi Qələbəyə sanballı töhfələr verib. Bu Qələbənin qazanılmasında çox böyük payı olan xalqımız 600 min oğul və qızını cəbhəyə yola

salıb. Onların 300 mindən çoxu döyüşlərdə qəhrəmanlıqla həlak olub. Həmin müharibə zamanı göstərdikləri igidliyə görə Azərbaycanın 123 nümayəndəsi Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülüb, 170 mindən çox əsgər və zabitemiz müxtəlif orden və medallarla təltif edilib.

Azərbaycan diviziyaları Qafqazdan Berlinədək şanlı döyüş yolu keçib, yüzlərlə həmyerlimiz isə partizan dəstələrinin tərkibində vuruşub. Bu qələbədə Azərbaycan nefti həlledici əhəmiyyət kəsb edib. Azərbaycan sovet ordusu üçün yanacaq-sürtkü materiallarının əsas tə-

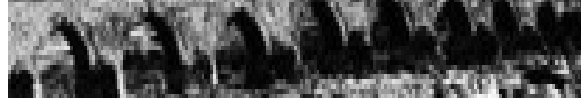
darükçüsü olub. Mühərrik yağlarının 90 faizi, benzinin 80 faizi, neftin isə 70 faizi Azərbaycan tərəfindən təchiz olunub.

Böyük Vətən müharibəsində şərəfli döyüş yolu keçmiş Azərbaycan övladlarının tarixi şücaətləri hər zaman hörmətlə anılıb. Amma 1992-ci ildə Xalq Cəbhəsi çevriliş yolu ilə hakimiyyətə gələndə 9 May bayramını ləğv etmişdi və veteranlar mənəvi terrora məruz qalmışdılar. Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdıandan sonra müharibə veteranlarının hüquqlarını bərpa etdi, onları "xalqımızın qızıl fon-

du" adlandırdı. Prezident İlham Əliyev də müharibə veteranlarının sosial problemlərinin həllini diqqət mərkəzində saxlayır, 9 May - Qələbə bayramı ərəfəsində onlara maddi yardımlar göstərilir.

Böyük Vətən müharibəsi bizim şanlı tariximizdir. O dəhşətli müharibədə misilsiz şücaətlər göstərən qəhrəman oğul və qızlarımız bu gün də hörmətlə xatırlanır və 75 il keçsə də, onların qazandığı tarixi Qələbə öz əhəmiyyətini itirmir.

2020-ci il "Könüllülər ili"dir

Könüllülərimiz fəallıq göstərirlər

Ölkə prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamına əsasən 2020-ci il respublikamızda "Könüllülər ili" elan olunub. Bu Sərəncamdan sonra ölkəmizdə könüllülər aksiyası fəaliyyətə başladı: Könüllülük prinsipi əsasında in-

vacib hesab edir. Könüllülük şəraitində insanların tənha və kimsəsiz adamlara, imkansızlara arxa durması - bunun dövlət başçısı tərəfindən rəsmən elan edilməsi bir daha Prezidentimizin öz vətəndaşına qarşı olan

pandemiyası dövründə də önəm verdikləri bu böyük hərəkət təqdirləyiq təşəbbüs kimi qiymətləndirilməlidir. Eyni zamanda koronavirusla mübarizə tədbirləri çərçivəsində möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev belə bir fikir də səsləndirdi: "Biz birlikdə güclüyük!" Bəli, könüllülük aksiyasının geniş vüsət alması həm də birlik nümayiş etdirməyimizin təzahürüdür.

Rayonumuzun ictimaiyyəti arasında da ölkə başçısının tövsiyə və tapşırıqlarına böyük həvəs və ruh yüksəkliyi ilə əməl olunur.

Faşizm üzərində Qələbənin 75-ci ildönümü münasibətilə Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndəsi Əli Məmmədli mayın 5-də 1941-1945-ci illər Böyük Vətən Müharibəsi iştirakçısı Cəbrayıl rayon Horovlu kənd sakinini 95 yaşlı Allahverdiyev Tapdıq İba oğlunu ziyarət etmişdir. Əli Məmmədli ziyarət zamanı Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısı Kamal Həsənovun Faşizm üzərində Qələbənin 75-ci ildönümü münasibətilə təbrik məktubunu və ərzaq səbətini çatdırmışdır.

Böyük Vətən Müharibəsi iştirakçısı Allahverdiyev Tapdıq İba oğlu veteranlara dövlət qayğısından söhbət açmış, demişdir ki, bu işdə ümummilli lider Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri vardır. Həmçinin o, 9 May Qələbə Günü'nün müstəqil Azərbaycanda dövlət bayramı kimi qeyd olunmasını məhz Ulu Öndərin qəbul etdiyi müdrik qərarın nəticəsi kimi dəyərləndirmişdir. Əsas Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş Böyük Vətən müharibəsi iştirakçılarının, müharibədə həlak olanların ailələrinə göstərilən diqqət və qayğı nın bu gün ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini vurğulamışdır.

Böyük Vətən Müharibəsi iştirakçısı Allahverdiyev Tapdıq İba oğlu ona göstərilən diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevə və Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısı Kamal Həsənova öz minnətdarlığını bildirmişdir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Cəbrayıl Rayon Təşkilatı Gənclər Birliyi 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar günü münasibətilə şəhid ailələrini ziyarət ediblər. Gənclər Birliyinin üzvləri şəhid analarına gül dəstələri, hədiyyələr təqdim edib, onlara öz ürək sözlərini - səmimi təbriklərini çatdırdılar.

Şəhid ailələrinin üzvləri də öz növbələrində göstərilən xüsusi diqqət və qayğıya görə Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri, ölkə başçısı cənab İlham Əliyevə, partiyaımızın sədr müavini, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya öz minnətdarlıqlarını bildirərək hər zaman dövlətin diqqət və qayğısını hiss etdiklərini qeyd etdilər.

Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyəti və "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" QSC-nin eməkdaşları Cəbrayıl rayonundan olan şəhid ailələri, tənha yaşayan ahılar və bu kateqoriyadan olan ümumilikdə 170 aztəminatlı ailəni ziyarət edib və onlara ərzaq məhsulları sovuqatı veriblər.

Yeni Azərbaycan Partiyası Cəbrayıl rayon təşkilatının dəstəyi ilə "Sağlamlığımız milli həmrəyliyimizdədir" devisi altında koronavirus infeksiyasının yayılmasının qarşısının alınması məqsədilə bir

YAP Cəbrayıl Rayon Təşkilatı könüllüləri, AzQMƏVŞAİB-in Cəbrayıl rayon filialının sədri Səbuhi Hüseynov və üzvləri Cəbrayıl rayonundan olan şəhid ailələrini,

neçə tənha, köməyə ehtiyacı olan yaşlı, ahıl insanların evlərinə baş

tənha və ahılları, köməyə ehtiyacı olan ailələri ziyarət edib və gündə-

çəkilmişdir. Onlara koronavirusdan qorunması, sağlamlığının müdafiəsi məqsədilə tibbi gigiyenik vasitələr çatdırılmış və xəstəlikdən qorunma üsulları izah edilmişdir.

lik lazım olan ərzaq məhsullarını təqdim ediblər.

Könüllülər aksiyası çərçivəsindəki bu kimi tədbirlər müntəzəm şəkildə və vaxtaşırı olaraq həyata keçirilir.

"Xudafərin"

sanların bir-birinə qarşı kömək durması, pasiban olması geniş vüsət aldı.

qayğıkeşliyinin və humanist prinsiplərdən yanaşmasının əyani göstəricisidir.

"Əli tutmaq Əlidən qalıb" deyib babalarımız. Bu mənada dinimiz də yardımlaşmanı, humanist dəyərlərə söykənməyi

Prezidentimizin elan elədiyi 2020-ci ilin "Könüllülər ili" çağırışına cani-dildən qoşulan könüllülərimizin koronavirus

Faşizm üzərində Qələbənin 75-ci ildönümü münasibətilə Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin məsul əməkdaşları 1941-1945-ci illər Böyük Vətən Müharibəsi iştirakçıları Tapdıq Allahverdiyev, Mətiş Məmmədov, Məhəmməd Əhmədov və Əli Mehraliyevi ziyarət etmişdir. Ziyarət zamanı Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısı Kamal Həsənovun Faşizm üzərində Qələbənin 75-ci ildönümü münasibətilə təbrik məktubu və hədiyyələri onlara çatdırılmışdır.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanı ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdırdığından sonra mayın 9-nun Qələbə Günü kimi rəsmi dövlət bayramı səviyyəsində qeyd edildiyini, müharibə veteranlarına diqqət və qayğının artırıldığını, hər il Qələbə Günü münasibətilə dövlət tərəfindən müharibə veteranlarına mənəvi və maddi dəstəyin göstərildiyini qeyd edən müharibə iştirakçıları ölkə rəhbərinə təşəkkürlərini bildirmişlər. Qələbə gününü Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yaxın zamanlarda Qarabağ torpaqlarında, qədim Şuşa şəhərində qarşılaşacaqlarını böyük inam hissi ilə qeyd etmişlər.

Azərbaycanın dünya miqyasında şöhrətlənməsindən qürur hissi keçirdiklərini deyən müharibə veteranları onlara göstərilən yüksək diqqət və qayğıya görə dövlət başçısına, həmçinin Qələbənin 75-ci ildönümü ərəfəsində onlarla belə görüşləri təşkil edənlərə minnətdarlıqlarını bildirmişlər.

"Xudafərin"

Faşizm üzərində Qələbədən 75 il ötür

Koronavirus pandemiyası: Məcburən inzivaya çəkilən bəşəriyyət!

Bütün dünyanı "Evdə qal!" prinsipinə əməl etməyə təhrik edən koronavirus xəstəliyi bununla insanların sosial izolyasiya çərçivəsinə saldı. Bu isə o deməkdir ki, insanların bir-birləri ilə yaxından canlı ünsiyyət və münasibət saxlamaları yasaq edildi. İnsanların bir yerdə sosial topluluq olaraq fəaliyyətlərində məhdudiyətlər yandı. İnsanların bir yerdə cəm olaraq toplaşma bilməmələri isə mahiyyətcə həm də ayrı-ayrı fərdlərin müəyyən mənada cəmiyyətdən təcrid olunmasıdır. Koronavirus pandemiyası kimi tanınan bu belənin Allahdan gəlməsi, bəndəni gəlməsi də məchul bir məsələ kimi hamını düşündürür..

"Elinən gələn belə toy-bayramdır" deyiminin işığı ilə düşünəndə, görürük ki, doğrudan da, koronavirus deyilən bu yoluxucu epidemiyaya təkə nəinki bir eli, bir xalqı, bütövlükdə dünya üzünü bürüməklə pandemiya şəklində tüğyan eləyir. Bir hikmətli el deyiminiz də var ki, qara gün-yaman gün insanların birleşdir. Mənevi cəhətdən də, fiziki güc baxımından da adamlar birleşib həmrəy olmaqla təbiətin sıxıntılarına qalib gəlmək olar.

Ta qədirdən insanlar bu mənəvi birlik yollarını düşünmüş, müəyyən inanclar sistemi yaratmış, tarixin müxtəlif çağlarında dini-ideoloji birlik vasitələrinə əl atmışlar. Dünya miqyasında məlum olan dörd dünyəvi din də məhz bu amala xidmət etmişdir. Bu dinlərin cövhərində vahid Allaha tapınış, sosial harmoniya yaratmaq, sülh kimi mühüm mənəvi amillər ön sırada durmuşdur. Amma son zamanlar, necə deyirlər, dünya öz məhvindən çıxmışdı. Buna bizlərdə el arasında deyirlər ki, "camaatın əməli azmışdı", yaxud "camaatın axırı itmişdi". Yeni insanlığın əməli öz yolunu azmışdı. Mədəniyyətin, elmin-texnikanın sivil yüksəlişi ilə buna müvafiq gələ bilən humanist əməllər-prinsiplər tarazlığı pozulmuşdu. Hegemonluq edən iri dünya dövlətləri "öz ədalətlərinə güc

eləyir", yer üzündə "Allahlıq" edirlər. Göy üzündəki Allahı danır, özlərini Allahın yerinə qoysalar da, Allah sayığı, yeni ədalətli yolla yox, Allahsızcasına Allahlıq (əslində şeytanlıq) edirlər.

Deyəsən, bu koronavirus pandemiyası artıq hər kəsə "öz rəbbini tanıdacaqdır". Hər kəs öz rəbbini-Allahını tanımaqla haqq yoluna dönüş edəcəkdir. Bəli, koronavirus xəstəliyi bu gün bütün bəşəriyyəti inzivaya çəkməyə məcbur edir.

Sanki "Evdə qal!" çağırışı hər kəsi karantin rejiminə riayət etməklə öz evində inzivaya (xəlvətə) çəkilib yaşamağa təhrik edir. Karantin müddəti şərti olaraq 40 günü əvəz edəcək çilə dövrü-xəlvətə çəkilmə, cəmiyyət həyatından təcrid olunub öz evində sakit bir guşeyə çəkilmə dövrünü simvolizə edir. Inzivaya (xəlvət bir guşeyə) çəkilmə isə demək olar ki, islam dinində böyük inışar və təşəkkül tapsa da, ancaq islamdan öncəki zamanlarda da müxtəlif forma və şəkillərdə mövcud olmuşdur. İstərdim ki, fikirlərimin müəyyən mənada izahı məqsədilə, fəlsəfə doktoru İsmayıl Məcidlinin "Mədinədən başlayan yol" (2020) kitabından "Xəlvətlik" nədir? sualı altında yazdıqlarından bir hissəni burada diqqətə çatdırım:

"Xəlvətlik öz adını ərəb sözü olan "xəlvət"dən götürüb. Xəlvət - insanların görmədiyi, gizlin, yalnız-tək qala biləcəyin yerdir. Xəlvətə çəkilmək, Yaradanla baş-baş qalmaq İslamdan öncə də mövcud olmuşdur.

Hələ Məhəmməd peyğəmbərin gənc yaşlarında Hira mağarasına - xəlvətə çəkilərək saatlarla, bəzən günlərlə Tanrını düşünməsi haqqında qaynaqlar var. İslam filosofu və sufisi Muhyiddin ibn Ərəbi (1165-1245) xəlvətə çəkilməyi belə izah edir:

"-Xəlvətə çəkilmək, Tanrıdan başqa hər hansı bir varlığın - istər mələk olsun, istərsə də insan olsun - kimsənin olmadığı yerdə və zaman-da ruhan Tanrı ilə söhbət etməkdir". İslam təsəvvüfünün ilk qurucula-

rından olan Zinnun Misri isə xəlvətə çəkilməyi belə mənalandırır:

"-Mən insanı Tanrı sevgisinə xəlvətdən daha gözəl qovuşduran bir şey görmədim. Kim xəlvəti sevsə ixtisas sütunlarından yaxşıca yapışmış və doğruluq rüknlərindən birində zəfərə yetişmişdir deməkdir".

Xəlvətə çəkilmək bəzən 40 gün davam edərdi. Qırx gün müddətinə xəlvətə çəkilməyə ərəbən də deyilirdi. Ərəbən ərəbcə qırx deməkdir. Xəlvətə çəkilmə müddətinin 40 gün davam etməsi Məhəmməd peyğəmbərin söyləmiş olduğu bir hədisə əsaslanırdı:

"- Qırx gün bütün əməllərini səmimi sevgi ilə Allah üçün edən kimsənin üreyindən dilinə doğru hikmət bulacağı axar".

Bəzi qaynaqlar xəlvətə çəkilmənin tarixinin Musa peyğəmbərlə başladığını yazır. Musa peyğəmbər Tanrı ilə danışmazdan öncə qırx gün oruc tutmuş və Sina dağına xəlvətə çəkilərək ibadət etmişdi. Qırx gün xəlvətə çəkilməyə "çilə" də deyilmişdir. Çilə sözü farsca "çəhel" sözündəndir və bu sözün də anlamı qırx deməkdir. Xəlvətə çəkilən mürid, sufi və ya dərviş öz istəyi ilə deyil, müridin göstərişi ilə xəlvətə çəkilirdi. Bəzən müridin göstərişi ilə eyni vaxtda bir neçə mürid xəlvətə çəkilirdi. Bu zaman xəlvətə çəkilən mürid haqqında "ərəbə girdi" - deyilirdi. Bu da "qırx gün müddətinə xəlvətə çəkildi" - anlamını verirdi.

Adətən Ramazan ayı başlamazdan on gün öncə xəlvətə çəkilirdilər. Həm Ramazandan öncə on gün, həm də Ramazan ayı boyunca ərəbini oruc tutmaqla keçirirdilər. Bu müddətdə dərviş dünyanı və dünya malını düşünməkdən tamamilə vaz keçər, yalnız Yaradanı düşüner və bütün gününü ibadətlə keçirərdi. Qırx gün xəlvətə çəkilən mürid bu müddətdə həm də özünü tanımağa, iç imkanlarını və mənəvi gücünü ortaya çıxarmağa çalışardı. Beləcə qırx günü tamam edərdi. Ərəbini uğurla tamamlayan müridlər müridin qarşısına çıxarılar və xəlvətin

bitməsi xüsusi törənlə qeyd edilirdi.

Xəlvət, xəlvətə çəkilmək Xəlvətliyin bir tərqiyyət kimi meydana çıxmasından min illər öncə və tərqiyyət yarandıqdan sonra da bir çox tərqiyyət mənsuqları olan sufilər - təmizləmək, saflaşmaq, kamilləşmək və Tanrıya yaxın olmaq istəyən insanlar tərəfindən sıx-sıx işlənən və həyata keçirilən anlayış və metod idi. Qaynaqlarda İmam Qəzalinin on il insanlardan uzaq xəlvət həyatı yaşadığı, Mövlanə Cəmaləddin Ruminin dəfələrlə ərəbə girdiyi, Əhməd Yasəvinin 63 yaşında yer qazıb xəlvətə çəkildiyi qeyd olunur. Bizim eradan doqquz yüz il əvvəl yaşamış Zərdüştdən də - Tanrı ilə baş-baş qalması üçün - on il müddətinə mağaraya - Xəlvətə çəkilməsi haqqında bilgiler var" (səh. 67-68).

Göründüyü kimi, inzivaya, yəni Xəlvətə, təklyə çəkilmək ayrı-ayrı dövrlərdə olmuş və hamısı da Allahı tanımağa ("Rəbbini tanımağa!"), özünü tanımağa, dərk etməyə, bir sözlə, humanist prinsiplərə xidmət etmişdir.

Bax koronavirus pandemiyasının bəşəriyyəti sosial izolyasiya tədbirləri görməyə təhrik etməsinin mahiyyətində insanların cəmiyyətdən, rabitəli dünyadan təcrid olunub öz evinə-sakit bir guşeyə çəkilməsi faktoruna dayanır. Karantin dönməndə insanlar dünyaya sanki kənardan seyrçi gözle, tamaşaçı kimi yenidən baxmalıdırlar, etdiklərinin, etmədiklərinin (yəni yaxşı və pis əməllərinin) fərqi olmalı və bəsirət gözü ilə hadisələrə, dünyaya, bəşəri dəyərlərə yanaşma hissələrini formalaşdırmalıdırlar. Çünki indiyədək insan dünyasının içində cəmiyyətin daxilində yaşadığından - fəaliyyət göstərdiyindən, insan özünə və dünyaya dünyanın içindən yaxşı baxa bilmirdi. İndi dünyamızı yaxşı görmək, tanımaq üçün evdən-sakit bir guşədən dünyaya baxmaq (bu məqamda dahi hind filosofu Rabindranat Taqorun "Ev və Dünya" romanının adı eynim-dən gəlib keçdi - görünür, bu ad həm də insanlara Ev və Dünya amilini daim qarşılaşdırmağı da təlqin edir-

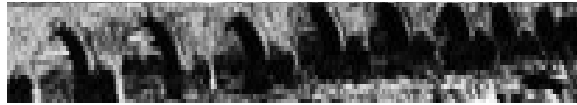
miş!) firsəti qazandırdı...

Necə ki, xalqımızın bir deyiminə vurğulandığı kimi, "filankəs hələ cavandı, uşaqdı, beyni qandı, dünyanın gəldi-gedərindən xəbəri yoxdu" tipli ifadələr vasitəsilə xalqımız dünyaya dünyanın içindən - dünyanın özündən baxıb başa düşməyin asan olmadığını demək istəmişdir. Bu, o deməkdir ki, insan qocalanda - ömür adlı dünyanın içindən çıxmağa "hazırlaşan" ərəfədə dünyanı dərk etməyə başlayır. Çünki cavanlıqda, uşaqılıqda ölüm-itim, yeni dünyadan çıxmaq (dünyanı tərk etmək) - dünyaya dünyanın kənar səthindən, dünyanın bir qırağından baxmaq duyğusu o qədər də olmur. Ona görə ki, insan uşaqılıq və gənclik illərində birbaşa dünyanın içində (ömrün ortalarında) olur. Necə ki, bir dağın başına çıxırsan, dağın başında olanda dağın ucalığının fərqi varmırsan, ancaq dağdan aşağı düşüb dağdan uzaqlaşdıqca həmin dağa kənardan baxıb, onun əzəmətinə, ucalığına seyr edib anlayırsan. Bax dünyada da hər şey belədir.

Koronavirus beləsi də beləcə özünün ölümləri-itimləri ilə dünyanı məşğər ayağına çəkib, insanları islah edəcək. İnsan, necə deyirlər, körpünün gözünü görüb qayıdacaq.

Bəli, monastrlarda, kilsələrdə rahib(ə)lik həyatı keçirib, özünü könüllü olaraq təklyə - tək yaşamağa məhkum edənlər də, guşənışin həyat tərzi keçirən dərvişlər də, ərəbə giren mürid də, xəlvətə-naya çəkilən sufi də - hamısı bu tərki-dünyalıq həyat tərzi ilə özlərini Allaha ibadətə həsr etməklə həm də daxilən, mənən saflaşmaq missiyasına xidmət etmişlər.

Ümid edirəm ki, koronavirus xəstəliyi cəmiyyət həyatından təcrid elədiyi bəşəriyyəti mənən islah edib, saflaşdıran qara gün kimi dünya tarixinə yazılacaqdır. Qaranlıq gecənin bətnindən aydın və işıqlı sabahın doğacağı kimi!..

Sınıf müəllimlərimiz

Bütün yaradılmışların təbii bioloji qanunauyğunluq olaraq başı da var, ağızda dili də var. Ancaq cəmi məxluqatın əşrəfi sayılan ən ali varlıq olan insanın başı çoxfunksiyalı mürəkkəb düşünce sistemine malik olduğundan, insanın başı şüur daşıyıcısı olan orqanizm kimi digər bir sinonimik adla - beyin adı ilə də tanınır. Buna görə də bədənin bütün orqanlarından başda duran baş sadəcə bədənin yuxarisində - başında yerləşdiyinə görə baş adlanmır, həm də şüur, təfəkkür daşıyıcısı kimi beyin adlanır və elmi baxımdan həmin beyin öz funksiya imkanlarına görə beş əsas yerə bölünür. Məhz bu baxımdan da insanı digər canlılardan fərqləndirən əsas əlamətləri insanın yüksək şüura və dilə (nitq qabiliyyətinə) sahib olması ilə əlaqələndirirlər. Yuxarıda qeyd etdim ki, bütün canlıların da ağızda dili olur. Ancaq digər canlılarda dil bir bioloji bədən orqanı kimi mövcud olduğu halda, insanın ağızda dili bir danışq orqanı - ünsiyyət vasitəsi kimi mühüm funksiyasına görə fərqlənir. Buna görədir ki, dil sözü omonim cərgə təşkil edərək həm orqanizmin bir üzvü - bir əza üzvü kimi ümumi mənada anlaşılır, həm də sosial mahiyyət kəsb edərək dil (nitq vasitəsi) danışq funksiyası kimi başa düşülür. "Dil bilmək" ifadəsi də məhz bu məntiqdən ünsiyyət vasitəsi olan dilə işarə edir. Azərbaycan dili, rus dili, ingilis dili (yaxud buna müvafiq ana dili və əcnəbi dillər ifadələri)...

Xalqımızın heyvanlara münasibətdə işlətdiyi "dilsiz-ağızsız heyvan" deyimində də məhz heyvanların "dilə-ağıza" - yeni deyib-danışa bilən ağıza, dilə malik olmadığı fikri ifadə olunur. "Filkəs mal kimidir, dinib-danışmır" ifadəmiz də bu mənaya xidmət edir.

Əlbəttə ki, insan ali sinirdüşüncə sistemine malik olan beyindəki fikirləri, duyğuları ağızda dili hesabına - dilin zənginliyi hesabına ifadə etməyə nail olur. "Ağıl əmr edən dil bəyan edər" kəlamında vurğulandığı kimi, yaxud "Hər kəs öz dilinin altında gizlənib" aforizmi kimi, insanın şüuru (beyni) və dili (nitqi) bir-biri ilə ayrılmaz vəhdətdədir.

Ali şüurun və dilin vəhdəti insanı digər canlılardan fərqləndirdiyi kimi, eyni zamanda bu şüura - yüksək düşüncəyə və ülvü duyğuya malik olduğumuzun hesabına və bu duyğu və düşüncələrimizi dilin zənginliyi ilə ifadə etməyimizin sayəsində ayrı-ayrı incə məqamlar da insanı digər canlılardan fərqləndirir. Bunlar başqa bir mövzu olduğundan, hələlik burada ancaq bir əlamətin üstündə dayanmaqla kifayətlənəcəyəm. "Hər quşa öz yuvası, hər kişiye öz vətəni" atalar sözlərindəki yuva - vətən paralellərində əksini tapan "yuva" ilə "vətən" sözlərinin həm ümumi-

Rasta müəllimə

likdə eyni mənəni, həm də sosial məzmununda fərqli çalar daşıdığına üstünə az sonra gələcəyəm.

Hər kəs məktəb həyatını, xüsusilə də ona əlindən tutub yazı yazmağı, hərfləri öyrədən ibtidai sinif müəllimlərini həmişə can yangısı ilə, nostalji duyğularla yada salıb xatırlayır. Bəli, insan şüurunun ifadəçisi olan dilimizin əlifbasını məktəblərimizdə bizə tədris eləyən sinif müəllimlərimiz olub. Əlifba bayramları keçiriləndə, şagirdlər

**Əlifbanı öyrəndim,
Taniyram hərfləri.
İndi ana dilində
Oxuyuram, yazıram,**

- deyər şeir söyləyib, ana dilində yazmağa bilmək sevincini bölüşürlər. Dilin maddi şəkildə işarəsi olan yazını bizə sinif müəllimlərimiz öyrədirlər; özü də ömrümüzün fidan çağında, qayğısız uşaqlıq çağlarımızda.

Unutmaq olarmı ağ lövhə kimi tərtəmiz olan beynimizə, yaddaşımıza yazılıb-həkk olunan o illəri?! Şüurumuzla sıx əlaqədə olan və şüurumuzun inikası olan duyğu-düşüncələrimizi çatdırmaqda bizə əvəzsiz vasitəçilik edən dilimizin şirinliyini hər kəs öz doğma anasından alır, sonradan isə məktəbə gedəndə ikinci valideynlərimiz olan müəllimlərimiz bu dilin incəliklərinə, sirlərinə vəqif olmağımız yolunda zəhmətlərə qatlaşırlar. İlk növbədə dilimizin əlifbasını - ana dilində oxumağı və yazmağı ibtidai sinif müəllimlərimiz bizə öyrədirlər.

Cəbrayıl rayonundakı şəhid Şerif Məhərrəm oğlu Şükürovun adını daşıyan Dağtumas kənd səkkizillik (əsas) məktəbin sinif müəllimləri də belə şərəfli misriyanın ləyaqətli daşıyıcıları idilər. Mənə 1-ci sinifə gedəndə ilk dərslər keçən Rasta müəllimə oldu. 1936-cı ildə Dağtumas kəndində anadan olmuş və hazırda Bakının Xəzər rayonunun Şüvəlan qəsəbəsi ərazisində elindən - yurdundan didərgin olub məcburi köçkün həyatı keçirən Hüseyinova Rasta Məhəmməd qızı. Heç yadımdan çıxmaz. Məktəblərimizdə radio qovşağı (uzel) var idi. Mən 1-ci sinifdə oxuyurdum, məktəbdə keçirilən tədbir radio qovşağı vasitəsilə - səsgücləndirici ilə bütöv kəndə yayılırdı. Birdən Rasta müəlliməyə söz veril-

Şərbətali müəllim

di. O, çıxışında ən sevimli və istedadlı şagirdi kimi mənə adımları elan elədi: Şakir Albaliyev sinifimizin ən çalışqan, ən fəal şagirdidir, - dedi. Onda bütün kənd camaatı məndən danışdı; mənə gören kənd əhli mənə tam fərqli nəzərlər - tərbiyəsinə və savadına görə seçilən bir uşaq kimi böyük rəğbətlə baxırdı. O günləri unutmaq olarmı heç?! Rasta müəllimənin sonradan təxminən 4-5 yaşlı qız övladının rəhmətə getməsi onu çox sarsıtdı, bir müddət məktəbə gəlmədi. Bu vaxtlarda onu digər sinif müəllimləri əvəz etməyə başladılar. Əvvəlcə Şərbətali müəllim bizə dərslər deməyə başladı. 1923-cü ildə Dağtumas kəndində anadan olmuş və 2010-cu ildə Sumqayıt şəhərində məcburi köçkün kimi dünyasını dəyişmiş el ağsaqqalı Şıxəliyev Şərbətali Həsən oğlu. Olduqca mülayim, ipək kimi yumşaq xasiyyəti var idi. Mən həmişə məktəbdə müəllimin qabağındakı 1-ci partada oturmuşam. Bir dəfə necə oldusa, Şərbətali müəllim mənə xətkeşimi əlinə götürüb uşaqların səs-küy salmamaları üçün stola taqıldatdı. Bu dəmdə xətkeş sındı. İndi di gəl qız kimi utancaq, həyalı, kövrək təbiəti olan Şərbətali müəllimin halını düşün də.. Nəçə yol mənə üzrxahlıq elədi ki, vallah bilmədim, təsadüfən sındı. Mən özüm də təbiətən çox utancaq olduğumdan, onun bu həyası qarşısında yer ayrılısaydı ölüb yerə girərdim ki, müəllimlərimdən mən belə üzrxahlığı eşitməydim. Utana-utana: narahat olmayın, müəllim, nə olsun ki, sınıb, sınıbdı da, xətkeşdi daa, böyük şey deyil ki, - dedim. O vaxtlar indiki kimi hər yerdə dəftər-kağız, məktəbli ləvazimatları satılırdı. Ucqar bir dağ kəndindən rayon mərkəzinə getmək lazım gəlirdi hər şeydən ötrü. Yəni deməyim odur ki, bəlkə də, yaxınlıqda belə mağaza olsaydı, Şərbətali müəllim mənə sındırıldığı xətkeşin əvəzində xətkeş də alıb verərdi. Bunu xatırlatmaqda məqsədim odur ki, bax belə ipək kimi zərif müəllimimiz vardı.

2-ci, 3-cü və 4-cü siniflərdə isə bizə dərsi Ofelya müəllimə tədris etməyə başladı. 2 noyabr 1955-ci ildə Dağtumas kəndində anadan olan və 25 sentyabr 2015-ci ildə - 60 yaşında məcburi köçkün kimi şəhid övladı Ramilin nisgili ilə Sumqayıt şəhə-

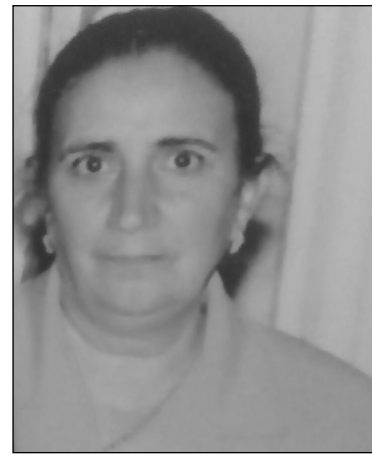
Ofelya müəllimə

rində dünyadan köçdü Ofelya Məhəmməd qızı Gülməmmədova. 1970-1974-cü illərdə Şuşa Pedaqoji Texnikumunda oxuyan Ofelya Gülməmmədova o vaxtlar bir neçə il idi ki, müəllimlik edirdi. Gənc və yaraşqıl bir qız idi, bir gören deyirdi ki, bir də baxım bu gözəlliyə. Kəndimizin xəstəxanasında tibb qardaşı işləyən, qonşumuz olan Məhəmməd Şirin oğlu Gülməmmədovla ailə həyatı qurdu. 4 oğul və 1 qızları dünyaya gəldi. Oğlu Ramil 18 yaşında ordu sıralarında şəhid oldu.

1974-1993-cü illərdə fasiləsiz olaraq Dağtumas 8 illik məktəbində müəllim işlədi. Olduqca ciddi və tələbkər müəllim kimi yadımızda qaldı Ofelya müəllimə. "Ağladanın yanına get, güldürənin yox" məsələsində deyildiyi kimi, Ofelya müəllimə "ağlada-ağlada" - yəni tələbkərliklə şagirdlərini öyrədirdi...

Herodotun bir kəlamı var: dinc vaxtı oğullar atalarını dəfn edirlər, müharibədə isə atalar oğullarını. Çox qəribədir, haqqında danışdığım sinif müəllimlərimin hər üçünün sinəsində övlad dağı, övlad itkisi olub. Ofelya müəllimənin oğlu Ramil hərbi xidmətdə şəhid oldu. Şərbətali müəllimin də sağlığında oğlu Zülfüqar, qızı Nuridə dünyadan getməklə üreyində övlad itkisi yaşadı. Rasta müəllimənin 4-5 yaşlı bir qızı hələ o vaxtlar ailə qurduğu Xanağabulaq kəndində rəhmətə getdi. Oğlu Mahir Allahquliyev isə torpaqlarımız işğal olunan ərazilərdə itkin düşdü. Allah sağdırsa tezliklə sağ sədasını çatdırsın, gəlib tezliklə anasına, doğmalarına qovuşsun, şəhid olubsa, yeri behiştlik olsun duasını etməyə gücümüz çatır.

Bundan başqa, əslən Dağtumas kəndindən olan sinif müəlliməsi Meryəm Həsən qızı Məmmədova (3 noyabr 1958-27 iyul 2007) da vardı. 1975-1977-ci illərdə Mirzə Ələkbər Sabir adına Şamaxı Pedaqoji Texnikumunda təhsil alıb. O, mən 8 illik məktəbi bitirəndən sonra məktəbə müəllimə gəlmişdi. O da məcburi köçkün kimi Bakı ətrafı ərazilərdə məskunlaşmışdı və 49 yaşında ikən yurd nisgili ilə dünyasını dəyişdi. Onun da işıqlı xatirəsi şagirdlərinin qəlbində daim yaşayacaqdır. Çünki müəllimlik elə şərəfli bir sənətdir ki, o sənəti yaşadanların özləri də elin-

Meryəm müəllimə

obanın könlündə əbədlilik yaşayırlar.

Sinif müəllimlərimiz isə beynimizin şəffaf şüşəyə bənzədiyi vaxtlarımızla bağlı olduqlarından, yaddaşımızda xüsusi izlər salırlar. O izlərdən ən başlıcası isə həm də odur ki, şüurumuzun aynasında kök atan vətən duyğusunun cücərib formalaşmasının mühüm bir hissəsi də sinif müəllimlərimizin payına düşür. Belə ki, bizə ana dilinin şirinliyini, əlifbanı öyrətməklə yanaşı şüurumuzu, dünyagörüşümüzü də formalaşdırır onlar və bu zaman bizdə həm də ətraf aləmlə tanışlıq duyğuları yaranır, sinifin timsalında həmçinin kiçik bir cəmiyyətin - müəllimin və şagird yoldaşlarımızın təmsil olduğu ictimai mühitin içində daxil olmuş oluruq. Bununla da təsəvvürümüzə kiçik vətən anlayışının riqəsi kök atmış olur. Üstündə gəzdiyimiz vətənimizin (bir parçasının) həm də gözümüzün aynasında yaranıb formalaşan bir modeli bərqərar olmuş olur. Beləcə, bu minvalla üstündə yaşadığımız torpağın içimində yaşadığımız vətən modeli gerçəkləşir: "Hər quşa öz yuvası" deyildikdə, yuva - sığınacaq quş üçün sadəcə yatıb-balalamaq üçün bir "vətən" statusu daşıdığı halda, "hər kişiye (hər insana) öz vətəni" deyildikdə isə kişiye-insana isə vətənin sadəcə üstündə gəzib-yasadığı quru torpaq yox, həm də içində gəzdirib - yaşatdığı canlı vətən anlayışı daşınır. Deməli, quş üçün (digər canlı heyvanlar üçün də) yuva-vətən sadəcə onun yaşadığı məkan, kişi üçün- insan üçünsə yuva - vətən həm onun doğulub boya-başa çatdığı, üstündə gəzdiyi müqəddəs məkan olmaqla bahəm içində yuva qurmuş olan təbii -bioloji - ictimai aləm qarışıq vətən obrazıdır. Bu vətən obrazını insanda formalaşdırın isə onun ali şüura və dilə (nitqə, məntiqə) söykənməsidir. İnsana nitq verdişi aşılayan, yazıb-oxumaq öyrədən müəllimlərimiz həm də bununla vətənpərvərlik tərbiyəsinin əsasını qoyan memarlardır. Vətəni müəllimsiz təsəvvür etmək mümkünsüzdür. İnsanda vətən əxlaqını, vətən tərbiyəsinə məhz müəllimlər formalaşdırırlar.

Şakir ALBALIYEV

Şakir Albali,
Filologiya üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent

Hər kəs uşaqlıq və gənclik illərində içərisində yaşadığı kənd həyatını, bir sözlə, ictimai mühitin ab-havasını çox yaxşı xatırlayır. Hələ üstelik boylandı o illərə baxanda yada saldıği xatirələrin aynasından kimin kim olduğunu da, kimin hansı əqidənin daşıyıcısı olduğunu da, kiminsə kimə qarşı qərəzli, ədalətli və ya saf, səmimi münasibətlə yanaşdığını da öz könlünün, beyninin süzgecindən keçirdə - keçirdə şəffaflığı ilə dərk edib anlaya bilir. Ona görə ki, çox vaxt yaşlı adamlar yanlarından olan azyaşlı uşağı, necə deyirlər "adam yerinə qoymur" - uşağın ağılının - huşunun hələ tam formalaşmadığı qənaətində olub, nə danışıqlarının fərqiə varmırlar. Daha doğrusu, uşağa qarşı saymazanalıq duyğusundan irəli gələn hal kimi böyük uşağın yanında nə düşünürsə, onu da danışırlar, yeni özlərinin daxilindən keçirdikləri hissələri ağına-bozuna baxmadan olduğu kimi (yəni siyasi dona bürünmədən təbii şəkildə) ifadə edirlər. Bu hallar da uşaq aləmində şüuraltı olaraq məqsədsiz şəkildə müşahidə edən uşağın yaddaşına əbədiilik həkk olunur və beləcə saf, məsul uşaq dünyasında kök atan xatirələr də heç bir riyasız - boyasız, ləkəsiz şəkildə, yəni təbii hadisələr kimi boy atıb yaşayır; böyükdə isə bu saf mənzərəni - hiyləsiz, siyasətsiz yaşayıb müşahidə elədiyi ictimai mənzərəni saf, ləkəsiz ömür yolu kimi nostalji duyğularla anıb xəyala dalır. Bu kimi səbəblərdən də insanlar adətən keçmiş saflıq duyğuları ilə xatırlayırlar.

Mən də vaxtaşırı olaraq könlümün aynasında uşaqlıq dövrümün yaddaşına səyahət edirəm. Kənd sakinlərini, yaşlı adamların biza, bizim ailəyə, tayfaya və ələlxusus da daşdığı soyada bəslənən münasibəti yaxşı-yaxşı xatırlayıb, saf - çürük ediram. Yaşlı adamlardan Buta xala, Güllü xala və başqaları dəfələrlə mənə xoş sözlərlə dindirirdilər "Əlif, Güllüseyin hələ indiyəcən bir adamın toyuğuna "kiş" deməyiblər, bir kəsin toyuğuna daş atmayıblar" deyirdilər. Düzü, boy-numa alım ki, o vaxt uşaq olduğundan bu sözlərin mənasını özlüyümdə kəsdirə bilmirdim. Başa düşmürdüm ki, bu adamlar mənə niyə belə istiqanlı yanaşırlar, bilmirdim ki, məcazi mənada deyilən "toy-uğa kiş demək", "toy-uğa daş atmaq" sözlərinin mənası atam Əlifin, əmim Güllüseyinin heç bir kəsə bir işi olmadığına - sakit, başaşağı, üzüyola həyat tərzi keçirmələrinə rəğmən söylənilməsi. Yaxud da öz həlim, yumşaq rəftarı ilə qəlbimdə özünə xüsusi yer eləmiş Əndəlif dayının atamgile müraciətlə Albalıların kef-əhvalını soruşduğunu - şəstlə, ürəklə, cani dildən gələn xüsusi bir intonasiya ilə vurğuladığı "Albalı" sözünü onun dilindən eşidəndə, öz daxilimdə Albaliyev soyadı daşdığımdan qürurlanıb, fərəh hissi keçirdirdim.

Eləcə də qonşumuz Surxay dayının gülərlə atama "Albaliyev, necəsən?" deyib familiyanı xüsusi

Albalı(yev) soyadı babalarımın adından gəlir

ehtiramla işlətməsini - hansı xoş psixoloji ovqatda ifadə etdiyini güzgü kimi gözlərim qarşısına gətirib, çox yaxşı xatırlayıram.

Mən ona görə yuxarıda uşaqlıq çağlarının xarakterik cizgilərini önə çəkdim ki, uşağın gözündən heç nə qaçırmaq olmaz. Bu söylədiklərim saf və ləkəsiz uşaq dünyamda əks olunan ictimai mühitin canlı əks-sədasıdır. Elin gözü tərəzidir. Yuxarıda bizim ailəyə, əmimgilə qarşı olan camaatın yaxşı münasibətinin əsasında, heç şübhəsiz ki, atamın, əmimin halal adam kimi özlərini el gözündə doğrultduqları faktı dayanırdı. Bu, ilkin şərtidir ki, bizim soy-kökümüzü bildiren Albaliyev familiyamızı da camaat xüsusi ehtiramla dilə gətirirdi. Bir atalar sözümdə deyildiyi kimi, ad adamı bəzəməz, adam adı bəzəyər. Əlbəttə, adam öz xoş əməlləri və rəftarı ilə özüne hörmət qazandırmıqla özüni adını da bəzəmiş, zinetləndirmiş, şöhrətləndirmiş olur. Bu öz yerində.

İndi yenə qayıdıram Albaliyev soyadının işlənməsi zamanı camaatımızın nəzərində yaranan ictimai - psixoloji reaksiyaya. Yenə də uşaqlıq və gənclik yaddaşımı təzələyirəm. "Albalı(yev)" soyadını elimiz-camaatımız çox əzəmətli bir tonda səsləndirirdi. Burada 1-ci şərt, yenə deyirəm, bu soyadı daşıyanların bu ada öz xoş əməlləri ilə qazandırdıqları hüsn-rəğbətdən irəli gəlirdi. İkinci bir şərt isə o qədər də sezilə bilməyən şüuraltından təzahür edən ictimai - psixoloji əhvalda əks olunurdu. O nə idi? Bu gün məcburi köçkün düşdüyümüz Bakı və Bakıət-rafı ərazilərdə, eləcə də digər bölgələrdə bizim familiyamızı eşidəndə, Albaliyev soyadındakı albalı sözünün ağac (meyvə) adı ilə bağlı olduğunu düşünüb təəccüblə gülümsəmələri məsələsinin üstünə gəlmək istəyirəm. Bizim bölgədə albalı adlı ağac (meyvə) olduğunu bilirdilərse də, konkret olaraq hansı meyvə - ağac olduğunu deqiq bilmirdilər. Çünki bizim tərəflərdə albalı ağacı gilənar kimi tanınır. Məhz bu amil Albaliyev soyadının albalı ağacı (meyvəsi) ilə bağlı olmadığını sübut edən ilkin açar rolunu oynayır. Çünki dil faktı kimi yerli dənışıq (dialekt) Albali şəxs adının albalı adlı meyvə ağacının adı olduğu faktını təsdiqləyir. Ona görə ki, yerli bölgədə albalı ağacı gilənar kimi tanınır - adlandırıldığından, bizim 7-ci babamızın adını daşıyan Albali şəxs adı belə olan halda Albali kimi yox, Gilənar şəxs adı kimi tanınır - adlanardı. Bu, ilk fakt. İkinci fakt isə adamlarımızın bu şəxs adına qarşı psixoloji reaksiyasında özünü göstərib. Əgər şəxs adı olan Albali adı gilənar meyvəsinin dialektdəki sinonimik adı kimi düşünülseydi, istər-istəməz bu gün məcburi köçkün kimi rastlaşdığımız bölgələrdə camaatın bu adı-soyadı eşidəndə üzlərində yaranan təəccüb-qarışqı ilıq bir təbəssümün ifadəsi ilə biz elə dövrü qədimdən öz yurdumuzda olanda da adamlarımızın verəcəyi xoş və səmimi gülüş reaksiyasında da görüb-rastlaşardıq. Nəinki əksinə, bizim bölgənin əhali-si arasında bu familiyanı dilə gətirərkən şüuraltı psixologiyanın işarəsi kimi yüksək tonda və əzəmətlə səsləndirməzdilər.

Deməli, məsələ tam başqa cürdür. Əgər yerli bölgədə Albalı(yev) adı-soyadı ağac (meyvə) adı kimi təəccüb hissi doğurmayıbsa, məsələnin kökünü tam başqa səmtə axtarıb tapmaq lazımdır. Yerli gəlmişkən, onu da diqqətə çatdırım ki, Albali(yev) soyadı ilə bağlı gəldiyim aşağıdakı qənaətlərim də birdən-birə yaranıb - formalaşmış, uzun illər - uşaqlıq, gənclik, tələbəlik dövrlərimdə uzun-uzadı ardıcıl axtarışlarımla, düşüncələrimin məhsulu olaraq araya-ərsəyə gəlmişdir.

Filologiya elmləri doktoru Əzizxan Tanrıverdiyevin "Qədim türk mənəblərində yaşayan şəxs adları" (Bakı, 2009) adlı araşdırmasından bir sitatla fikrimə başlamaq istəyirəm: "M.Qaşqarlıda "alb" şəklində işləndiyini nəzərə alsaq, "alpanlar" ilə "albanlar"ın tam qrammatik eyniliyi üzə çıxmış olur... Alp, Alp er - böyük fiziki gücü olan, döyüş sənətinin bütün qanunlarına yiyələnmiş igid, igidlərbaşı, döyüşçü er; sonralar daha çox dilimizə gəlmə olan qəhrəman, bahadır sözləri ilə əvəz olunmuşdur. Qədim türk dövlətlərində alp sosial baxımdan imtiyazlı bəy (beq) zümresindən yüksəkdə tutulurdu".

Əzizxan müəllim verdiyi bu məlumatlardan əlavə, qeyd edim ki, Orxon - Yenisey abidələrində də alp qəhrəman, igid mənalarını ifadə etmişdir. Məlumat üçün bildirim ki, Albali adını daşıyan şəxs mənim atam Əlifin babasıdır, yəni mənim babam Aydın olub, onun atası Albali olub. Həmin Albali 1938-ci ilin 1 mayında vəfat edib və doğulub-yaşadığı Cəbrayıl rayonunun Piresəd kəndindəki Piresəd pirinin yanında dəfn olunmuşdur. İri qəbir daşı var idi və başdaşı da əski yazı ilə - ərəb əlifbası ilə yazılmışdı. Qəbir 1993-cü ilin avqustuna kimi qaçqın-köçkün düşdüyümüz vaxtlaracan yerində idi, yəni uçulub - dağılmamışdı. Bəlkə indi ermənilər uçurub - dağıtmış olarlar. Piresəd kəndi isə 1938-1939-cu illərdə repressiya illərində xarabalığa qalmışdı. Yerlə-yeksan edilmişdi. 1990-cı illərin əvvəllərində Muradov Qurban Əhməd oğlu, Mirimli Qərib Mehdi oğlu (Qərib pəhləvan), Misirxanov Səyyaf Lətif oğlu, mənim atam Albaliyev Əlif Aydın oğlu öz xoşları ilə ata-baba yurdları olan Piresəd kəndini abad etmək məqsədilə gəlib orada ev-əşik tikib yurd salmışdılar ki, onu da tifağı dağılmış ermənilər vurub dağıtdılar. İkinci dəfə Piresəd kəndi yenə də xarabalığa çevrildi. Albali Hacı Mirimin oğlu idi. Hacı Mirimin də atasının adı yenə Albali olub. Dövrünün çox məşhur adlı-sanlı şəxsiyyəti kimi tanınır və o da hacc ziyarətində 3 dəfə olub. 4-cü dəfə Həcə gedəndə niyyət edir ki, kaş dünyamı elə ziyarətdə dəyişəm. Niyyəti haqq deyərhəndə qəbul olunur və oradaca da dəfn olunur. Onun ölümünə mərsiyələr qoşulur, ağıllar söylənilir:

Məkkə yolu qırağında

Hacca gedən babam qaldı...

Həmin mərsiyənin bu iki misrası günümüzdə qədər gəlib çatıb.

Bu informasiyanı çatdırmaqda məqsədim həm də onu bildirməkdir ki, bizim daşdığımız Albali(yev) soyadını daşıyan kişi həm atamın babası olub, həm də atamın babasının babasının adı olub. Başqa sözlə, atamın babası olan Albali özüünün babası olan Ulu Albalının - Hacı Albalının (4 dəfə Həcədə olmuş babasının) adını daşıyır. Deməli, Albali şəxs adının tarixi yaxın keçmişin yox, xeyli uzaq dövrün günümüzdə gəlib yetişən əks-sədasıdır.

Deməli, Albali şəxs adı müasir ad yox, qədim addır. O çağdan bu günümüzdə gələn adın mənə transformasiyasına mürəz qalması - mənə

na haçalanması təbiidir. Albali adının daşdığı qədim mənə arxaikləşmiş və bu gün albalı ağac (meyvə) adının ümumişlək ədəbi dil səviyyəsində olması da sanki bu tərəfdən əski Albali adının mənasına kölgə salmışdır. İstərdim ki, buna müvafiq bir ad taleyi ilə uğraşmış şəxs adı ilə müqayisə aparmaqla fikrimi daha yaxşı çatdırı biləm. Belə ki, Sofulu kənd sakini olmuş Fərhadov Alı Hacı Fəti oğlu 1991-ci ildə dünyasını dəyişdi. Göründüyü kimi, nisbətən yaxın keçmişdir. Dünyasını dəyişənə Alı müəllim Sofulu kənd ibtidai məktəbində müəllim işləyirdi. Bacım Ramilə də Alı müəllimin gəlinidir. Bu gün Alı müəllimin 10 övladından heç biri öz uşağına atasının adını verməyib. Səbəbini soruşanda "geridəqalmış ad" kimi mənalandırılıb, adın mənasını alıcı-satıcı münasibətləri kontekstində başa düşdüyünü bildirdilər. Mağazanı işlədənin satıcı, mağazaya gələn müştərinin alıcı adlandığını söylədilər. Fikir verin, hələ də dilimizdə az halda da olsa işlənən "alıcı quş" ifadəsinin mövcud olduğu bir vaxtda, tərən, qızıqlaş, şahin-sunqar quşları ilə çevikliyi baxımında eyni semantik tutumu ifadə edən alıcı ifadəsi öz ilkin anlamından beləcə uzaqlaşmış. Ticarət əlaqələrinin çoxalması ucbatından mağazadan alver edən şəxsi bildiren alıcı sözü qoçaqlıq timsalının daşıyıcısı olan alıcı ifadəsini bu cür sıxışdırıb. Halbuki alıcı ifadəsi alıb-kəsən, vurub-yıxan, bir sözlə, qoçaqlığı, cəldliyi ilə seçilən quşun timsalında metaforik bir adı-şəxs adını daşıyır. Bax Albali şəxs adı da mənə, məzmun baxımından belə bir tarixi deformasiyaya uğrayıb. Hətta buna bənzər bir prosesi biz "Kitabi - Dədə Qorqud" dastanında müvazi olaraq izləyə də bilərik. Bu barədə R.Xalıqovanın "Kitabi Dədə Qorqud" dastanlarında antroponimlərin struktur - semantik təhlili" (Azərbaycan onomastik problemləri: I., Bakı, 1956; səh.257-259) adlı yazısından oxuyuruq:

"Kitabi - Dədə Qorqud" dastanında qoca nəsil alp, gənc nəsil isə dəli rütbəsinə daşıyır. Qazan xana, Aruza, Rüstəmə və başqalarına alpla müraciət edilir (Alp Ərənler başçısı Qazan xan, Alp Ərən, Alp Aruz). Dəli ləqəblilər gənc nəslə aiddir (Alp Aruzun oğlu Dəli Budaq, Dəli Qarcar, Dəli Domrul, Dəli Dondar və b.). Sonrakı yüzilliklərdə alp sözü təcridcən unudulur və dəli sözü ilə əvəz olunur. Məsələn, "Koroğlu" dastanının bütün qəhrəmanları artıq dəli ləqəbini daşıyırlar" (səh.258).

Göründüyü kimi, alp titulu tarixin müəyyən dönmindən sonra öz yerini dəli titulu təhvil verir.

İndi gəlirəm əsl mətləbin üstünə. Albali adı iki sözün birləşməsindən yaranıb: Alp (Alb) və Alı sözlərinin. Alp qədimdə qəhrəmanlıq, pəhləvanlıq titulu bildirib, Alı isə şəxs adıdır. İki söz birləşib bir fonetik yuvada tələffüz edildiyindən, "p" kar samiti "b" cingiltili səslə əvəz olunmaqla Alp Alı sözləri birlikdə Albali şəklini almışdır. Mənası Alp- qoçaq, igid, pəhləvan Alı deməkdir. Orxon-Yenisey abidələrində, habelə Mahmud Kaşğari lüğətində alp sözünün igid, igidlərbaşı, qəhrəman, bahadır və s. kimi mənalar verdiyini yuxarıda professor Əzizxan Tanrıverdinin də tədqiqatında bir daha gördük. Alı adının erəbləşdirilmiş variantının Əli olduğunu nəzərə alsaq, üstəgəl islam dinində Həzrəti Əlinin Zülfiqar adlı ikibaşlı qılınca sahib olduğunu və misilsiz dərəcədə qoçaqlıq

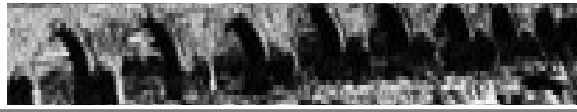
nümayiş etdirdiyi düşündükdə, Alp Alı (Albalı) adının Alp Əliyə (Həzrəti Əliyə) metaforik transformasiya olunma variantını da təsəvvürümüzdə gətiririk. Əlbəttə, bu versiya mənim tərəfimdən sadəcə bir metaforik yanaşmadır. Çünki Alp titulu da, Alı antroponimi də qədim türk sözləridir.

Deməli, Albali adı vaxtilə iki sözün birləşməsindən ibarət (metaforik səciyyəli) mürəkkəb komponentli bir ad olmuşdur. Sonradan söz sadələşmiş, vahid vurğu altında deyilmiş sadə ada çevrilmişdir. Üstəgəl Alp (Alb) titulu da bir ləksik vahid olaraq un unudulub işləklilik dövrüyəsindən çıxmağa başlamışdır. Nəticədə isə qədim tarixi yaddaşdan (7 arxa dönmənin adından) süzülüb gələn söz (ad) çağdaş mərhələdə yeni mənə (ağac, meyvə adı) ifadə eləyən bir adla çulğışıb - qovuşmuş və özüün əvvəlki ləksik mənasından qopub uzaqlaşmışdır.

Fikrimi əsaslandırmaq üçün ad silsiləsi ilə bağlı digər bir faktı da misal gətirmək istəyirəm. Biz əslən Sofulu yuq. Tarixin əski çağlarında Suriyadan Türkiyə ərazisinə hicrət edən Sofulular sonradan ordan da Azərbaycan ərazisinə - indiki Ermənistan da daxil olmaqla Zəngəzur, Qarabağ, Şamaxı, Qazax və başqa müxtəlif regionlara köç edib sığınmişlər. Təxminən XV əsrdə Türkiyədən Azərbaycana köç edən Sofulular Sofu Alı, Sarı Alı və Dərz Alı adlı üç qardaşın törəmələri olmuşlar. Fikir verin, hər üç qardaşın adında ayrı-ayrı epitetlər - titullar olsa da, üçünün də adında Alı şəxs adı vardır. Bizim 7-ci babamız olan Albalının da adında Alp(Alb) titulu var və Alı adı var. Deməli, buradakı Alı adları müxtəlif təyinlərlə - titullarla tanınan vahid zəncirvari bir silsilə təşkil edirlər. Albali- Hacı Alp Alı adı da həmin Alı ad silsiləsinin nisbətən sonrakı dövrlərdə yaşamış zəncirvari nəsil davamçısıdır. (Bəlkə də, Hacı Albalının da babalarından eyni adı daşıyanlar olub). Başqa sözlə, həmin antroponimlərin hamısını ənənəvi olaraq Alı adı birləşdirir və həm də bu məntiqdən bizim yürütdüyümüz mülahizədəki Alp (Alb) sözünün Albali adında titul bildiren ifadə kimi çıxış etməsi bir daha özüünü təsdiqləyir.

Bir də ki, axı "KDQ"-dən də məlumdur ki, qədimlərdə adı (titulu) havayı yerdən qazanmırdılar. Alp (Alb) titulu qazanmış Albalının nəsil davamçılarında da alplıq - igidlik, qəhrəmanlıq nişanələri soykökdən gəlmə bir əlamət kimi yaşanırdı. Albalının nəvələrindən olan pəhləvan Qərib Miriminin SSRİ çempionu titulu daşması və sonda rəşadət göstərən döyüşlərdə şəhid olması, habelə mənim babam Aydının biləkəndən çox güclü olması, bir əlində iki tay unu atın belinə qaldıraraq aşırması... Bundan başqa, babam Aydınə el arasında "Eyvanaparanın nəvəsi" deyilməsi faktı isə ordan qaynaqlanırdı ki, Aydın babamın babasını çöldən kiməsə çağırıb. O da evdən tez-tələsik səsküyə çıxarkən küreyi evin-eyvanın ortada baxdırılmış dirəyini ilişir və eyvanqarışqı evdən çölə çıxır. Burdan da ulu babamıza gücünə-güvvətinə görə "Eyvanaparan", nəvəsinə isə qolunuv zoruna görə "Eyvanaparanın nəvəsi" deyilmişdir. Bu kimi misalları sayını çox artırmaq olar.

Bəli, qədimlərdə doqquz cür qəhrəmanlıq göstərənə alplıq rütbəsi verildi. Albali adının ilk komponenti də məhz həmin Alp (Alb) titulu bildirmiş...

Orta məktəbdə oxuduğum illərdə kəndimizə başqa yerdən gələn müəllimlərim məndən fəmiliamın Albaliyev olmasına görə albalının hansı meyvə olduğunu soruşdular. Mən də cavab verməkdə çətinlik çəkərdim. Özlüyümdə isə albuxarı adlı gavalıya oxşar bir meyvəni albalı ilə eyniləşdirirdim. Yuxarı siniflərdə rus dili kitabındakı lüğətdə albalı meyvəsinin rusca vəşnya olduğunu öyrəndim. Amma yenə də albalının hansı meyvə olduğunu bilmədim, çünki meyvənin adını rusca bilmək hələ hansı meyvənin albalı olduğunu bilmək deyildi.

Nəhayət, dialektoloji lüğətdə albalının müxtəlif dialektlərdə ayrı-ayrı adlarının olduğunu öyrəndim. Turş gilasa, acı gilasa, turş bəhli, acı bəhli, al bəhli, qırmızı bəhli, gilənar. Eyni zamanda gilasa meyvəsinin də dialektlərdə bəhli kimi də tanındığını öyrəndim. Bir sözlə, albalı ağacının bizim dialektlərdə gilənar olduğunu tam yəqinləşdirdim. Qeyd edim ki, Təbriz bazarında da gilənar meyvəsinin üstündə fars hərfləri ilə albalı yazıldığını da gördüm. Özlüyümdə gilasa və gilənar ağacları (meyvələri) arasında dil faktları (dialektlər) ilə bağlı xeyli müqayisələr, təhlillər də düşünüb apardım.

Dialektlərimizdə gilasa bəhli (balı) deyilir. Gilənara isə turş bəhli, acı bəhli, qırmızı bəhli ilə

"Albalı" sözünün ümumi isim kimi mənası

yanaşı al bəhli də deyilir. Deməli, quruluş baxımından gilasa və gilənar bir-birlərinə oxşadıqları üçün adları da bir-birlərinə uyğunlaşdırılıb. Bəhli (balı) - gilasa; al bəhli (albalı) - gilənar. İndi bunlar arasındakı fonetik oxşarlıqları və məna fərqlərini araşdırıram. Bəhli sözündəki ortadakı səssiz "h" samiti səsdüşümü - eleziya hadisəsinə məruz qalıb, nəticədə bəhli sözü "bəli" (balı) şəklini alıb. İncə saitlər burada tələffüz zamanı "al" sözündəki qalın "a" saitinin təsiri ilə qalınlaşmış: bəhli - bəli - balı (al bəhli-albəli-albalı). Gilasdan rəng baxımından qırmızı (al) rəngi ilə fərqlənən gilənar isə müvafiq olaraq al bəhli (albalı) adı ilə adlanıb. Bundan başqa, gilənar dad baxımından da gilasdan turşacılan olması ilə seçilir. Deməli, onda albalı sözünü tərkib hissələrinə ayırdıqda, burada ilk olaraq "al" - qırmızı, balı - gilasa demək olduğu üzə çıxır. Lakin bu, dediyim kimi, onlar arasındakı zahiri əlaməti işarələyir. Daxili əlamətinə görə dad baxımından da gilənar (albalı) gilasdan (balıdan) fərqlənir. Belə olduqda "al" sözünün digər mənaları da üzə çıxır. "Al" qədim türk dilində "hiylə" deməkdir. "Al" - həm də aldatmaq feilinin köküdür, aldat-

maq özü də elə hiylə işlətməklə eyni mənanı ifadə edir. Burdan o məntiq özünü göstərir ki, quruluş baxımından gilasa oxşayan gilənar dad baxımından da ilk görünüşdə adamı "aldadır", gilasa oxşadığından şirin olduğunu zənn edirikən, dadına baxanda aldanmış olduğunu, turşməzə tamı verdiyini görürsən. Deməli, albalı leksik tərkibinə görə al-qırmızı, həm də al(dadan), yalançı balı (gilasa)dır. ("Al ilə ala gözlərin aldadı, aldı könlümü" (İ.Nəsimi) misrasında "al" sözünün polisemantik funksiyası aydın görünür). Gilasa isə "balı" adına müvafiq olaraq bal kimi şirinlik təminin daşıyıcısı olduğundan, dialektlərdə balı (bəhli) adlanıb. Burdan digər bir məna da ortaya çıxır ki, albalı həm fiziki görünüşlə, həm də dad baxımından "yalançı gilasa"dır - al gilasdır. Əlbəttə, onun "yalançı" epiteti şərti olaraq işlənən ifadədir. Necə ki, dolma yeməyini ətisiz bişirəndə ona el arasında "yalançı dolma" deyirlər, eləcə də gilənar da gilasa kimi şirin olmadığından, turş olduğundan al balı (al bəhli) - yeni qırmızı (metaforik olaraq isə "yalançı") bəhli (gilasa) kimi adlandırılmışdır.

Mən albalı ağacının (meyvəsi-

nin) həqiqətən də gilənar olması ilə bağlı bu qədər geniş təhlili ona görə apardım ki, hələ də bir çox yerlərdə və eləcə də bizim Cəbrayıl rayonu camaatı arasında albalının hansı ağac (meyvə) olması ilə bağlı qarışıq fikirlərə rast gəlir. Gilənar sözünün özü də gilə və nar ifadələrindən ibarət olub, yəqin narın qırmızı giləsinə bənzədilməsindən belə adlanmışdır. Çünki gilənar meyvəsi gilasdan ölçüsü ilə müqayisədə nar dənəsi saydığı kiçikdir.

Yekunda sözümün əvvəlində toxunduğum məsələyə qayıtmaq istəyirəm. Alça, alma, gilasa, püstə, badam və başqa meyvələr (və ya ağac adları, çünki meyvəni ağac yetirir) şəxs adları kimi qızlara verilir. Bu baxımdan həyat ağacı ifadəsi (mifi) də vardır və ağacın (ağacın yetirdiyi meyvənin) adının şəxs adı kimi insana verilməsi təbiidir.

Albalı ağacının (meyvəsinin) də adının insana verilməsi bu cəhətdən mümkün haldır. Bədii ədəbiyyatda da insanla ağacın, meyvənin müqayisəsinə dair kifayət qədər nümunələr vardır. Buna görə də mənim ulu babamın və bir də ulu babamın babasının (yəni 7-ci, 8-ci arxa-dönəninin) adının Al-

balı olmasında və onun albalı adlı ağacla (meyvə ilə) eyniyyət təşkil etməsində təəccüblü heç nə yoxdur. Hətta ruslarda da buna müvafiq Vişnevski soyadı vardır. Vişnevski maz yəqin ki, həkimin soyadındır. Bir də dekabrist üsyanının iştirakçılarından biri, həmçinin Vişnevski soyadlı bir rus şairi də olub. Ancaq bütün bunlarla yanaşı mənim düşüdügüm Albali(yev) soyadının ümumi isim olan albalı ağacı (və meyvəsi) ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Ona görə ki, ən elementar bir cavab budur ki, bizim babamızın adı əgər ağac (meyvə) adı ilə bağlı olsaydı, onda albalı sözünün dialektimizdə işlənən gilənar adı ilə tanınardı. Daha hansı ağacın (meyvənin) adını daşdığıni bilmədiyimiz albalı adı ilə yox. Çox da ki, gilənar sözü dialekt söz kimi qaranlıqda qalıb, albalı sözü isə ədəbi dil hadisəsi kimi dilçilikdə qəbul olunub və populyarlıq qazanıb. Fərqi yoxdur, insanları tanımadığı ağacın (meyvənin) adını şəxs adı kimi götürüb işlətməzdi...

"Albalı"(yev) soyadı babalarımızın adından gəlir" adlı yazımda şəxs adı kimi Albali sözünün izahını vermişəm.

Şakir ALBALIYEV

HƏSRƏTDƏN CÜCƏRƏN POEZİYA

Elmira Mansırxan qızı Aslanxanlı Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndindədir. Turan imzası ilə şeirlər yazır. "Adsız qəhrəmanlar" ("Elm və təhsil", 2019) adlı kitabına redaktor kimi professor Nadir Məmmədli "Şeirir vətənpərvərlik missiyası" adlı geniş ön söz yazıb: "Söz bir qapıdır. Bu qapıdan keçmək üçün qapını döymək lazım deyil. Döyülməklə açılır bu qapı; duyumla, duyğuyla açılır. Duyğusu, duyumu olmayan bu qapıda işi yoxdur. Dünya yaranandan bəri sözlər qapılarını, qapılar sözlərin alın yazısıdır. İnsan ömrü də söz kimi bir qapıdır. Zaman-zaman, fəsil-fəsil açılır gah sevincin, gah kədərin, dərdin üzünə...

lim nümunə gətirib, birbaşa şairənin yurd yangısını onun öz dili ilə təqdim edir.

Bu minvalla Elmira xanımın vətənpərvərlik mövzusunda nümunələri göz önünə gətirən professor N.Məmmədli yazır:

"Hər bir bədii kitab müəllifin duyğu və düşüncələrinin ədəbi müstəvidə inikasıdır. Məlumdur ki, şair kitabdan-kitaba öz yaradıcılıq dünyasının sərhədlərini genişləndirməli və yeni poetik ovqatı ilə oxucu marağını qazanmalıdır. Poetik topluların başqa bədii kitablardan fərqli cəhətləri də var. Ən başlıca və diqqətçəkən məziyyət odur ki, birçə şeirlə də müəllifin poetik gücünü, iqtidarını görmək mümkündür. Bəzən bir şeir bütöv bir yaradıcılıq, bir şair taleyinin poetik indeksinə çevrilir və bu uğur müəllifə sənətkar etiketi qazandırır. Tutduğu vəzifə mövqeyindən, qazandığı titullardan, fəxri adlardan asılı olmayaraq hər bir şair şeirindən, misrasından boylanır. Şeirir bədii səviyyəsini ifadə edən elementlər sırasında başlıca məharət müəllifin qələmə aldığı mövzuya yanaşmada öz baxış bucağını göstərə bilməsidir. Digər ədəbi janrlar kimi şeirdə də bədii ümumiləşdirmə şəritəsi şairin yetkinliyinin, dolğun əsərlər yaratmaq bacarığının əyani təzahürüdür. Mahiyyəti etibarlı ilə ədəbiyyatda bütün mövzular işlənmişdir. Lakin istedadlı qələm sahibləri "köhnə" mövzularda da öz poetik

nəfəsi ilə yeni ruh verə bilir, məhz poetik ruhun canlılığı, tərəvəti şairin özünəməxsusluğunu şərtləndirən amillər sırasındadır.

"Adsız qəhrəmanlar" kitabına toplanmış poetik nümunələr yetkin şair düşüncəsinin sənət müstəvisində əyanlaşmışdır".

Bu kimi təqdimatından sonra Elmira xanımın kitabında toplanmış nümunələrə diqqət kəsilirəm. Adımı bağır-dalaq eləyən misralar gözümün önündən keçir:

*Qəzaya düşübdü bəxtin yolları,
Qaralda üşüyür vaxtin yolları.
Dədərin ahıyla yaxdın yolları,
Otur öz halına ağla, Qarabağ.*

*Ümidin neçə yol paralanıbdı,
Bəxtin sətir-sətir qaralanıbdı.
Sinən mərmi-mərmi yarananıbdı,
Özün öz yararı bağla, Qarabağ.*

On illərdə çözüle bilməyən Qarabağ duyğunun misra-misra çözlənib - oxşanmasıdır bu misralar: "Qəzaya düşübdü bəxtin yolları". Çox təsirli bənzətmədir.

Burada Qarabağa gedən yolumuzun baxtının qəzaya düşməsi poetik bir dille bəyan edilir. Baxtın yolu qəzaya düşəndə adam bağır-dalaq olub çöllərə, səhralara düşər, məkanı bilinməyən ünvanlarda sərsəri bir həyat keçirməyə məhkum olar. Necə ki, elə bu gün biz məcburi köçkünlərin heç bir yerdə daimi ünvanımız, qeydiyyatımız yoxdur. Nəinki daimi ünvan, qeydiyyatımız, hətta elələri-miz var ki, heç harda müvəqqəti qeydiyyat yerimiz, müvəqqəti məskunlaşma ünvanımız da yoxdur. Cəlayi - vətən bir ömür yaşamağa uğraşmışıq.

"Qar altında üşüyür vaxtin yolları" - misrasında isə Elmira xanım bu uzun vətən ayrılığı adlı yolların qara, şaxta-sazağa düşüb, üşüdüyünü dilə gətirir. Bəli, yol deyilən anlayış get-gəlli olma üçündür. Get-gəli kəsilən yollar da adamsızlıqdan, heç bir insan hənəri almamaqdan sanki qar altında qalmış kimi görünməz olub üşüyür. Dədərin ahıyla yolları yandırır-yaxdığından, indi özün özünün halına oturub yas tut, ağla, Qarabağ - deyə haray qoparır müəl-

lif.

"Bəxtin sətir-sətir qaralanıbdır" deyən Elmira Aslanxanlı Turan Qarabağın bəxtinin - tale yazısının qaralandığını dilə gətirir. Çünki insanın alın yazısı deyilən bir bəxti-taleyi

olur ki, o yazı qara gələndə ona başqa çarə, əlac tapmaq müşkülə çevrilir. Qarabağın bəxtinin yazısını isə düşmənlər qaralayıb - pozublar və bununla tifağı dağılıb. Ancaq bu pozu yerdəki əhrimənsifət düşmənlərin əli ilə olduğundan, o qaralanmış bəxtin əlacı mümkündür. Odur ki, müəllif nə qədər bədbin və üzücü notlar üstündə köklənmiş olsa da, sonuncu misraları nikbin bir ovqatda verir:

*Bir gün həsrətinə olacaq məlhəm,
Ümid bulağı tek çağla, Qarabağ,*

Bəli, insan həyatdan ümidini üzse, diriyyəni ölər. Odur ki, "ümidini üzdün, öldün" deyiblər. Məhz Qarabağla bağlı ümid bulağımızın çağlamasına səsləyir oxucularını.

Eyni ruh Elmira Aslanxanlının "Yurd ağrısı" şeirində də eyni motivdə təkrar olunur. Orada da şeirin əvvəlində nisgilli sızıltıların əks olunub: *Boğuldu ümidin Xudafəridə, Heç kim harayına yetmədi, yurdum. Hər gün yuxuları suya danışdım, Su da donub qaldı, getmədi, yurdum.*

*Daha fəsillərin eynidir sənin,
Nə fərqi yaz fəsil, ya qış yol gəlir.*

*Nə vaxtdır baş qoyub Xudafəridə
Bir nisgil göynəyir, bir dərd dincəlir.*

Burada ümidin Xudafəridə boğulması fikri əbəs yerə deyilirdi. Çünki o taylı - bu taylı bütöv Azərbaycanımızın bütövlüyünün - bölünməzliyinin nişanəsi olaraq inşa olunmuş Xudafərin körpüsü öz tarixi missiyasını yerinə yetirə bilmir. Hələ əksinə, Xudafərin körpüsü Araz çayı qarışıq vətənimizi o tay - bu tay adlı ayrı-ayrı məmləkətlərə parçalayan sərhəd zolağına çevrildi. Xudafərinlə bağlı xalqımızın arzu və ümidləri yadellilər tərəfindən elə Xudafərinə boğuldu. Ümidlərimizin boğulduğu bir tıxac döndərildi Xudafərinimiz. O səbəbdən də gördüyü yuxuları Arazın suyuna danışdı ki, bu axar sular özü ilə yuyub aparсын yuxunun qaramatını-ağırlığını. Amma gördüyü yuxuların yozumu o qədər ağır üzücü və kədərli idi ki, Araz çayının axar suları da bu ağırlıqlara tab gətirmədi, su da dəhşətdən - heyrətdən yerində donub qaldı, getmədi və bu yuxuların da qaramatını axar su kimi özü ilə apara bilmədi. Beləcə, yozulmaz yuxu kimi ağla-gəlməz faciələrlə üzleşdik, yurdsuzluq həsrətinə tuş gəldik.

O səbəbdəndir ki, növbəti bənddə "nə vaxtdandır ki, bir nisgil, ayrılıq dərdi başını Xudafərinin üstünə qoyub dincini alır" deyir şairə. O səbəbdəndir ki, növbəti bəndlərdə "Cəbrayıl ətirli duyğularımın işığı dəfn olunub xatirələrdə", "Təsəlli verməyə halım qalmayıb, Böyük Mərcanlıda gəncliyim ağlar" deyib sızıltı qoparır Elmira Aslanxanlı Turan. Amma sonda ümitsizliyə qapılıb qalmır, gözünü zəfər dolu sabahlara dikdiyini bəyan edir:

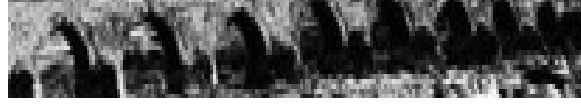
*Bir ömür yoluna gözüm zillənib,
Harda ləngiyirsən, mənim zəferim.
Gəl barit qoxulu nəfəs ilə,
Açsın gözlerini dalğın səherim!*

Bu minvalla şairə Elmira Aslanxanlı Turan yurd həsrətli duyğularını yaşadığı ağır-acı dolu realıqlar fonunda dilə gətirir, yurd sevgisi, vətənpərvərlik ruhlu misralarında təbliğ və tərənnüm etdiyi vətəninə qovuşacağı günə də inanır. Cocuq Mərcanlıda reallaşan bu arzuların onun doğulduğu Böyük Mərcanlıda da, Cəbrayıl da, Qarabağımızda da tezliklə gerçəkləşəcəyinə ümid bəsləyir.

Şakir ƏLİFOĞLU

*Özüm öz boynumdan asılmış qolam,
Gərək bu dərd ilə boşalam, dolam,
Böyük Mərcanlıya uzanan yolum,
Ocağım ordadır, pirim ordadır.*

Təsədüfi deyil ki, bu bəndin özünə yer aldığı şeiri də Nadir müəl-

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahın qərarına əsasən ölkəmizdə xüsusi karantin rejimi yumşaldılmışdır. Pandemiya tarixə çevrilməkdədir. Mədəniyyət işçilərimiz də 05 may 2020-ci il tarixdən normal həyata, o cümlədən sevimli peşə fəaliyyətlərinə başlamışlar. Həyata keçirilən qabaqlayıcı tədbirlərə görə möhtərəm Prezidentimiz Cənab İlham Əliyevə, COVID-19-un dünyada tüğyan etdiyi günlərdə vətəndaşlara göstərdiyi həssas münasibətə, diqqət və qayğıya görə I vitse-prezident, hörmətli Mehriban xanım Əliyevaya dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Onu da qeyd edim ki, pandemiya dövründə rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı cənab Kamal Həsənov mədəniyyət işçilərinə xüsusi diqqət və qayğı göstərmişdir.

Biləsuvar Regional Mədəniyyət İdarəsinin Cəbrayıl rayonu üzrə mədəniyyət müəssisələri işçiləri karantin rejiminin tələblərinə ciddi əməl etmişlər. Müəssisələrdə dezinfeksiya işləri aparılmışdır. Azərbaycan Respublikası

Meşə yanğınlarından bəhs edərkən xüsusilə vurğulanmalıdır ki, bu sahədə baş verən 10 yanğından 9-u odla ehtiyatsız davranmadan və ya meşədə iş və istirahət zamanı insanların yanğın təhlükəsizliyi qaydalarını pozması səbəbindən baş verir. Xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır ki, isinmək, xörək bişirmək üçün qalanmış tonqallar və meşəni tərk edərkən bu tonqalların tam söndürülmədən nəzarətsiz qoyulması meşə yanğınlarına səbə olur. Söndürülməmiş kibritin, siqaret kötyününün meşəyə atılması, maşınların mühərrikindən qopan qığılcımlar da yanğın törədir.

Meşədə yanğınlara yol verilməməsi üçün yanğın təhlükəsizliyi istiqamətində bir sıra qaydalara əməl olunması zəruridir. Meşə sahələrində söndürülməmiş kibritin, yanacaq qalıqlarının və ya kötyününün atılması, eləcə də tonqalların yandırılması və ağac kömürü istehsal etmək üçün xüsusi ocaqxanaların təşkil edilməsi qadağandır. Küləkli havada tonqalların qalanması xüsusilə təhlükəlidir.

Meşələrə sürtkü yağı, benzin, aq neft, dizel yanacağı və digər yanar mayelərə bulaşmış əski və digər materialları atmaq olmaz. Müəyyən olunmamış yerlərdə avtomobil, traktor və digər daxili yanma mühərrikləri aqreqların yanacaqda doldurulması, eləcə də onların yaxınlığında siqaret çəkilməsi, tonqal yandırılması yanğın təhlükəli olduğundan qəbul edilməməlidir.

Dövlət meşə torpaq fondunun, habelə meşə torpaq fondu ilə həmsərhəd olan sahələrdə qurumşu otların, kövşənlərin müəssisələr, idarələr, təşkilatlar və fermer təsərrüfatları, eləcə də əhali tərəfindən yandırılmasına icazə verilməməlidir. Meşələrdə yanacaq və sürtkü yağlarının açıq şəkildə saxlanması da yanğın təhlükəlidir.

Yanğın təhlükəsindən uzaq olmaq üçün meşədə əməl edilmiş hazır meşə materialları açıq sahədə müəyyən olunmuş qaydada yığılıb saxlanılmalıdır. Belə ki, meşə materialları yığılan yerlər və yanğına qarşı ara məsafələr yanar materiallardan təmizlənməlidir.

Turist istirahət zonaları, gənclər və uşaq təşkilatları tərəfindən dövlət meşə fondu torpağında keçirilən kütləvi tədbirlər zamanı tonqallar yalnız Meşə mühafizəsi və Bərpası müəssisəsinin icazəsi ilə bu təşkilatın ayırdığı xüsusi yerlərdə qalana bilər. Tullantıların yandırılması da bütün hallarda həmin təşkilat ilə razılaşdırılmalıdır.

Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, meşədə yanğınlardan baş verməsinə şərait yaradan əsas səbəblərdən

"Evdə qal, evdə yarat!"

Mədəniyyət Nazirliyinin həyata keçirdiyi "Evdə qal, evdə yarat" layihəsinə dərhal qoşularaq onlayn fəaliyyətə başlanmışdır. Ayrı-ayrı müəssisələr Nazirliyin "Mədəniyyətimizi virtual məkanda tanıdaq" layihəsinə qoşulmuş, müxtəlif nominasiyalarda baxımsabiqələrində iştirak edirlər. 24 aprel, 01 may 2020-ci il tarixlərdə mədəniyyət işçilərimiz virtual konsert vermişlər. Karantin dövründə Vüsal Zamanov, Elman Məmmədov və Gülnarə Hübətova "Eyvana çıx" layihəsi çərçivəsində konsert vermişlər.

Mədəniyyət müəssisələri işçiləri, müəllimlər 68 ailədə olmuş, onlara yardım paylamışlar. Nüzgər kənd klubunun müdiri Nəzərim Balayeva 86 yaşlı, tənha yaşayan Təbriz baba ilə Yuxarı Mərcanlı kənd kitabxana filialının müdiri Adilə Məmmədova və Keçmiş kitabxana işçisi, 76 yaşlı Həsən Əliyevlə, Qalacıq kənd klubunun müdiri Hüseyn Xudiyev 95 yaşlı müharibə veteranı Əli Mehriyev ilə, rayon Mədəniyyət evinin direktoru Oktay Əliyev, keçmiş mədəniyyət işçisi 68 yaşlı Yusif Əhmədov, Düzoba kənd kitabxanasının müdiri Telli Quliyeva aqbirçək Səkinə nənə ilə görüşüb onların qayğıları ilə maraqlanmış, yardım payları vermişlər.

inə virtual səyahət" roliki maraqla qarşılanmışdır. Rayonun Nüzgər, Çərəkən, Qalacıq, Hacılı kənd klublarının, Yuxarı Mərcanlı, Hasanlı, Cocuq Mərcanlı kənd kitabxanalarının, 17 sayılı kitabxana filialının hazırladıqları onlayn tədbirlər maraqla qarşılanmışdır. Muzeyin əməkdaşı Ayten Fətullayeva diqqətçəkən rolklər hazırlamışdır. Horovlu kənd klubunun müdiri Vasif Səferov aqac üzərində oyma üsulu ilə ay-uldüz təsvir olunmuş əl işləri hazırlamış, nazirliyin "Evdə qal, evdə yarat" layihəsinə qoşulmuşdur.

Namiq Vəliyev, Oktay Əliyev, Gülnarə Hübətova, Zəminə Hüseynova, tarzenlər Məhəbbət Süleymanov, Cəlal Quliyev, naqraçalan Əşgər Məmmədov, Səyavuş Eyvazov, Mürsəlzadə Nurlan maraqlı onlayn ifalar etmişlər.

Rayon Mərkəzi Kitabxanasının işçiləri oxucuları bu dövrdə xüsusi fəallıq göstərmişlər.

lər, onlayn tədbirlər hazırlamışlar.

Cəbrayıl şəhər UMM-nin müəllimləri 476, Mahmudlu kənd UMM-nin müəllimləri 247, Böyük Mərcanlı UİM-nin müəllimləri 204 distant dərş keçmişlər. Cəbrayıl şəhər UMM məktəbi 50, Mahmudlu kənd UMM 4, Böyük Mərcanlı UİM 2 ailəyə sosial yardım göstərmişlər.

Onu da bildirmək istəyirəm ki, onlayn fəaliyyətimiz Biləsuvar Regional Mədəniyyət İdarəsinin Salyan, Biləsuvar, Neftçala rayonları müəssisələrində izlənməmişdir.

Rayonun mədəniyyət müəssisələrinin, musiqi məktəblərinin, muzeyin xüsusi karantin rejimi dövründə onlayn fəaliyyətini 120 sayılı Cəbrayıl-Qubadlı seçki dairəsindən Milli Məclisin deputatı Ceyhun Məmmədov da bəyənmiş, öz "Facebook" səhifəsində paylaşmışdır.

Allah hamınızı qorusun! Biz birlikdə güclüyük!

Kamran QULİYEV,
Biləsuvar Regional Mədəniyyət İdarəsinin baş məsləhətçisi

Meşələrin yanğın təhlükəsizliyi

biri tonqallardır. Bunu nəzərə alaraq tonqallarla əlaqədar vətəndaşlara meşələrdə yanğın təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə bəzi tövsiyələri verməyi məqsəduyğun sayırıq. Birinci növbədə qeyd etmək lazımdır ki, tonqal yandırılarkən bütün təhlükəsizlik qaydalarına əməl etmək vacibdir. Tonqal heç bir halda aqacın altında (xüsusən də budaqları aqışı sallanan aqacın altında) yandırılmamalıdır. Quru aqac kötlükləri və quru ot olan ərazidə də od qalamaq olmaz. Tonqal qalamaq üçün əvvəlcədən yer hazırlamaq və yaxud da köhnə, qalanmış tonqalın yerindən istifadə etmək lazımdır. Tonqal qalamaq üçün ilk növbədə aqaclardan xeyli aralıda yer hazırlamaq məqsəduvafiqdir. Həmin ərazi otlardan təmizlənməli, sonra isə yandırılacaq odun parçaları üçün bel vasitəsi ilə çala qazılmalıdır. Tonqal ətrafındakı otları 0,5-1 metr radiusunda təmizləmək lazımdır. Tonqal söndürüb oranı tərk edən zaman közün üstü torpaqla örtülməlidir.

Tonqal heç zaman nəzarətsiz qalmamalıdır. Ehtiyatda olan yanacaq məhlulu tonqaldan 3-5 metr aralıda saxlanılmalıdır. Əgər ehtiyac yoxdursa, çox hündür ocaq qalamaq lazım deyil. Diqqət yetirilməlidir ki, tonqaldan kənara az qığılcım düşsün. Xüsusən də küləkli havada bu, daha təhlükəlidir. Tonqal yandırarkən küləyin gücünə və istiqamətinə uyğun tonqal yandırmaq lazımdır. Çünki kənara sıçrayan qığılcımlar otun və yarpaqların alışmasına səbəb ola bilər. Çalışmaq lazımdır ki yarpaqları qurumuş budaqlardan istifadə edilməsin, çünki bu zaman qırağa təkə qığılcımlar deyil yanan yarpaqlar da səpələne bilər. Ərazini tərk edən zaman tonqalı tam söndürməli, üzərinə su atmalı, sonra isə üstü torpaqla örtülməlidir. Əgər tonqalın içində közərən kömür parçaları olarsa, tonqala yenə də su tökülməlidir. Söndürülmüş tonqaldan tüzüvə və ya buxar çıxarsa, ondan aralanıb getmək, tələsmək olmaz. Gedərkən tam əmin olmaq lazımdır ki, tonqal tam sönüb və sonradan alışma ehtimalı yoxdur.

Yanğın təhlükəsi olan meşə sahələri, meşə yolları və digər torpaqlarla həmsərhəd olan sahələr yanğın əleyhinə 2-3 metr enində şumlanmalı, meşənin tör-töküntülərdən təmizlənməsi təmin edilməli, meşənin ərazisində yerləşdirilən hər hansı tikilinin ətrafı 15

metr radiusunda şumlanmalı və ya yanğına qarşı minerallaşdırılmış zolaqlarla təmin edilməlidir. Meşədən və ya meşə zolağından keçən avtomobil və dəmir yollarının hər iki tərəfi 10 metr məsafədə meşə tör-töküntülərindən, yanar materiallardan təmizlənməli və yanğına qarşı minerallaşdırılmış zolaqlarla təmin edilməlidir.

Meşələrin yanğın təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə əhatəli təbliğat işi aparılmalı, yanğına qarşı plakatlar, reklam işlərindən geniş istifadə olunmalıdır. Meşə ilə əlaqəsi olan bütün müəssisələrdə, təşkilatlarda, idarələrdə, əhali arasında, məktəblərdə yanğın təhlükəsizliyi ilə bağlı izahat işlərinə geniş yer verilməlidir. Meşə ilə həmsərhəd olan yaqaylarda çobanlar, ov mövsümü zamanı ovçular odla ehtiyatlı olmalı və yanğın baş verərsə onun söndürülməsi qaydaları barədə maarifləndirilməlidir.

Meşə yanğınları ilə əlaqədar əhali bilməlidir ki, insanlar üçün meşə yanğının təhlükəsi nəinki alovun birbaşa təsirindən, eyni zamanda atmosferdəki güclü oksigen çatışmazlığından, dəm qazının və digər qatışıqların artmasından yaranan zəhərlənmələrdən ibarətdir. Bunları nəzərə alaraq meşə yanğınları zamanı birinci növbədə insanlar və kənd təsərrüfatı heyvanları təhlükəli zonadan çıxarılmalı, yanğın yerinə giriş məhdudlaşdırılmalı, yanğın söndürülməsində təhlükəsizlik təmin edilməlidir. Yanğın ərazisində işləyənlər xüsusi geyimlər, kaskalar, tüzüv əleyhinə maskalar və əleyhqazlardan istifadə etməlidirlər. Meşə yanğınlarının söndürülməsində iştirak edənlər alovdan qorunmaq üçün mümkün sığınacaqlar barədə, həmçinin yanğın ərazisindən təxliyyə yolları, ərazinin oriyentasiyası haqqında da məlumatlara malik olmalıdırlar. Yanğın söndürərkən istifadə olunan texnika ilə ehtiyatlı davranılmalıdır ki, ona zərər dəyməsin. Xüsusi aparat və texnikadan yalnız bu sahədə peşəkarlığı olan adamlar istifadə edə bilər. Meşə yanğınlarını söndürərkən ərazini yaxşı tanıyan adamlardan, həmçinin alovun yayılma istiqamətini izləyən müşahidəçidən istifadə edilməlidir. Yanğın ərazisindən keçmə zərurəti yaranıqda tənəffüs yollarının zədələnməməsi üçün nəfəsi tutmaq lazımdır.

Meşə yanğınları zamanı təhlükəli zonadan uzaqlaşarkən tüzüvə və

dəm qazından zəhərlənməyə məruz qalmamaq üçün külək istiqamətində deyil, əksinə hərəkət etmək lazımdır.

Bir daha xatırladıq ki, hər bir vətəndaş yadda saxlamalıdır ki, meşə yanğınları aqacın, kolları - bütün yaşillığı məhv edir. Yanğın nəticəsində meşənin bir sıra xüsusiyyətləri itir, fəna məhv olur, yaşayış məntəqələri ziyan çəkir. Bəzi hallarda isə meşə yanğınları insan itgisi ilə nəticələnir, kənd təsərrüfatı heyvanları üçün ciddi təhlükə yaranır. Bunları nəzərə alaraq bir daha vurğulayırıq ki, meşələrdə yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına riayət etməklə biz ölkəmizin iqtisadiyyatının inkişafına, vətəndaşlarımızın sağlamlığına xidmət edirik.

DƏNLİ VƏ TEXNİKİ BİTKİLƏRİN YANĞIN TƏHLÜKƏSİZLİYİ

Kənd təsərrüfatı məhsullarının, o cümlədən taxılın, digər denli və texniki bitkilərin yanğından qorunması tək yanğın təhlükəsizliyi qurumları əməkdaşlarının deyil, eləcə də təsərrüfat başçıların, traktorçuların, kombaynçuların, mexanizatorların, mexaniklərin, sürücülərin, məhsul yığımında iştirak edən bütün əməkçilərin ümdə vəzifəsi olmalıdır.

Taxıl və ot yığımı ərəfəsində bütün kənd təsərrüfatı texnikaları yanğına qarşı hazırlanmalı, ilkin yanğın söndürmə vasitələri ilə təmin edilməlidir.

Denli və texniki bitkilərin yığımında iştirak edən bütün texnikaların yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının tələblərinə uyğun olması hər bir təsərrüfatda təşkil olunmuş xüsusi komissiya tərəfindən Dövlət Yanğın Nəzarəti Xidmətinin yerli qurumlarının əməkdaşlarının iştirakı ilə birgə yoxlanılmalıdır.

Mühərriki akkumulyatorla işə salınan kombayn və traktorların elektrik naqillərinin etibarlı izolyasiyası olmalı, naqillər sirtünmədən və mexaniki zədələrdən qorunmalıdır.

Biçində iştirak edən texnikaların naqilləri gövdə və onun iti küncələrindən keçən yerlərdə rezin və yaxud plasm borularla mühafizə olunmalıdır.

Denli və texniki bitkilərin yığımında iştirak edən bütün texnikaların atqı boruları qığılcımsöndürənlərlə təmin edilməli, hava verən turbinli mühərriklər istismara yararlı olmalıdır.

Taxıl yığımı, ot tedarüku zamanı

müvəqqəti tarla düşərgələri taxıl zəmilərindən, xırmanlardan və s. yanğın təhlükəli yerlərdən ən azı 100 metr kənardə olmalıdır.

Taxıl zəmilərində, xırmanlarda, ot tayaları yığılan yerlərdə siqaret çəkilməməlidir!

Taxıl yığımı və ot tedarüku zamanı kombaynın kənar şəxslər tərəfindən işə salınmasına, onun yedəy alınmaqla və yüksəklikdən buraxılmaqla işə salınmasına, yanacaq və yağların sızmasına yol verilməsinə, işdən sonra texnikanın sahələrdə saxlanması, kombaynlarda əlavə yanacaq və yağlama materiallarının saxlanmasına yol verilməməlidir.

Taxıl zəmilərində kibrit yandırmaq, açıq oddan istifadə etmək olmaz.

Taxıl zəmiləri kombaynın gündəlik yığım normasına uyğun olaraq sahələr bölünməli, bu sahələrin arası 8 metr enində biçilməli və həmin zolaq mütləq ən azı 4 metr enində şumlanmalıdır. Biçilmiş ot və taxıl həmin sahədə kənar edilməlidir. Taxıl yetişən zaman yanğın təhlükəsizliyinə məsul şəxslər tərəfindən zəmiləri yanğından qorumaq məqsədilə xüsusi keşikçilər ayrılmalıdır.

Tarla düşərgələrində, taxıl təmizləmə xırmanlarında, ot və küləş yığılan yerlərdə siqaret çəkmək üçün xüsusi yer ayrılmalıdır.

Biçilmiş ot zəmilərdən ən azı 30 metr məsafədə tayalar vurulmalı, ot tayaları bir-birindən ən azı 20 metr yanğına qarşı ara məsafəsi olmaqla qurulmalıdır.

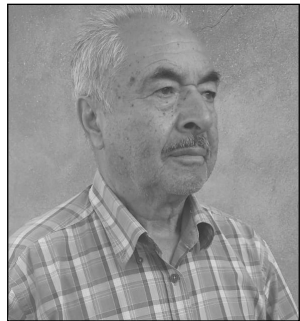
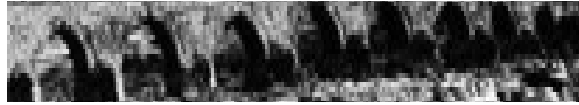
Taxıl zəmisinin yaxınlığında tonqal qalamaq, gecə vaxtı maşınların yanacaqda doldurulması qadağan edilməlidir.

Tarla düşərgələri, taxıl təmizləmə xırmanları, ot və küləş tayaları yığılan sahələr ilkin yanğınsöndürmə vasitələri ilə təmin edilməlidir.

Zəmilərin yaxınlığında uşaqın kibritlə oynamasına, odla dəcəllik etməsinə yol verilməməli, tezalısan məhsullar, o cümlədən yanacaq və sürtkü materialları yerə tökülməməlidir.

Taxıl yığımı zamanı kombayn, traktor və otbiçən, eləcə də taxılı daşıyan avtomatlarında yanğın baş verərsə, yanğıni təcili olaraq söndürmək və texnikanı taxıl zəmisindən çıxarmaq lazımdır. Yanğın zamanı kombaynın küləş yığılan hissəsindən küləş boşaldılması kombayn taxıl zəmisindən çıxarıldıqdan sonra həyata keçirilməlidir.

Qarabağ regional Dövlət Yanğın Nəzarəti İdarəsi

Ənvər Şıxlar

Gecələr

Tək birçə saat da yata bilmirəm, Dərdlərimlə danışırım gecələr. Həsreti qəlbimdən ata bilmirəm, Qərblərlə barışırım gecələr.

Baş yastıqda, yuxum ərsə çökür, Baxışlarım şüşələrə dikilir. Görəsən, dan yeri nə vaxt sökülür? Pəncərəmdən soruşuram gecələr.

Nə duyursa pıçılıtlı sözümdən, Yastıq dərdə düşür mənim üzümdən. İtib-batıb, yox oluram özümdən, Xatirəm qarışırım gecələr.

Yer adların eşidəndə dilimdən, Xəyalım əl atıb, tutur əlimdən. Görşəm də, doymuram yurdun çölündən, Dərə gəzir, yol aşırım gecələr.

Qaratorpaq, Daşağlın qırağın, Düşəndə, Cinliqoz, Qorçu bulağın, Qanlıqozu keçib, ulu Teydağın Bircə-bircə dolayırım gecələr.

Ənvər Şıxlar, Haraylıdan uçuruq, Qızılqaya, Dəvədəşi keçirik. Son mənzildə Ziyarət seçirik, Xəyalımla yazışırım gecələr!

Qarabağda qalıbdır

Havayla su dərman imiş əslində, Sağlamlığım o dağlarda qalıbdır. Subay oğlan idim qızlar dilində, Sultanlığım o dağlarda qalıbdır.

İri daşı yanı üstə yıxardıq, Döş aşağı yomalayıb baxardıq. Dağ yuxarı qaça-qaça çıxardıq, Cavanlığım o dağlarda qalıbdır.

Kəkotu, zirəni əllə biçərdik, Bir yerdə oturub, onu seçərdik. Baş ağrısa, çay dəmləyib içərdik, Loğmanlığım o dağlarda qalıbdır.

Qoyun yayılandı yamac uzununu, Quzqulağın kəm etməzdik duzununu. Qucaqda oxşardım körpə quzununu, Çobanlığım o dağlarda qalıbdır.

Addımlayıb, meşəliyə çatdıq, Xəzəz yığıb, quzqulağa qatdıq. Yuxaya bükürək, dürmək tutardıq, Yavanlığım o dağlarda qalıbdır.

Ənvərəm, təmasa girə bilmərəm! Yarəbbim, üzünü görə bilmərəm! Borcunu istəmə, verə bilmərəm, Axı canım Qarabağda qalıbdır!

1. Xəzəz - göy soğan tamına oxşar tam verən yeməli meşə göyüdür, xəzəllikdə bitir. Bu bitki İsmayılı tərəfdə "pəl" adı ilə tanınır.

Eixan Tufan

Koronavirusdan dünya düz qalıb

(Şair Mirzə Mirimliyə xitabən)

Yaxşı yeyib, yaxşı içib kefdə qal, Sən şairəsən, demirəm ki, xətdə qal. Deyirəm ki, çölə çıxma, evdə qal, Bük dizini, bükül otur yerində, Azar tutar, yıxıl otur evində.

Ac olsan da sən özünə tox denən, Çağırsalar çölə çıxma, yox denən; Döy qıçına, dəvə kimi xıx denən. Bük dizini, bükül otur yerində, Azar tutar, yıxıl otur evində.

Zaman səni çox sınaıyıb, a Mirzə, Bu zamanda üzün gülsün, ay Mirzə, Ev-eşik də səni sevsin, ay Mirzə. Bük dizini, bükül otur yerində, Azar tutar, yıxıl otur evində.

Şair deyib məsəl qalıb, söz qalıb, Yaman gündü, ömürünə az qalıb, Koronavirusdan dünya düz qalıb. Bük dizini, bükül otur yerində, Azar tutar, yıxıl otur evində.

Pəncərədən baxıb əlini yellə, Çıx həyətdə, bağça-bağını bellə, Şakir Albaliyə hərdən zəng eylə. Bük dizini, bükül otur yerində, Azar tutar, yıxıl otur evində.

Çölə çıxsan qələm-dəftər götürmə, Maska götür, spirt götür yola sən; Bəlkə getdin bu minvanla yola sən. Bük dizini, bükül otur yerində, Azar tutar, yıxıl otur evində.

Nə saç var, nə baş var kəsəsən, Deyirlər ki, gezəyəndi gezəyən; Girməyəsən onunla qol-qola sən. Bük dizini, bükül otur yerində, Azar tutar, yıxıl otur evində.

Nəyim var ki alasan...

Qızınmadım ocağında istinə, Kor olasan alışıdığın tüstümə. Sirkələmə barmağını üstümə, Nəyim var ki, nə alasan əlimdən.

Sən nəzər yetirmə odlu baxışla, Nə günahım, deyim mənə bağışla. Sənə sancılan qəmimdən başqa Nəyim var ki, nə alasan əlimdən.

Görünən o zirvə, dağ mənim deyil, Çəkilən kef-damaq, çağ mənim deyil. Gördüyün o bağça-bağ mənim deyil, Nəyim var ki, nə alasan əlimdən.

Yeter dərdim, qəm üstə qəm gətirmə, Bir karvana yükləsən də götürməz. Zalım dünya, boş yerə vaxt itirmə, Nəyim var ki, nə alasan əlimdən.

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və "Xudafərin" qəzeti

Ələkbərov Gəray Ləməyxa oğlunun, Fətəliyeva Gülüstən Həmid qızının, Orucov Zakir Həsən oğlunun və Nəbiyev Polad Kərəm oğlunun **vəfatlarından kədərləndiklərini bildirir və ailə üzvlərinə dərin hüznə başsağlığı verir.**

Allah rəhmət eləsin!

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və "Xudafərin" qəzeti

Suraxanı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əziz Əzizova, atası **İmran Zeyni oğlu Əzizovun vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.**

Allah rəhmət eləsin!

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və "Xudafərin" qəzeti

Rayon İcra Hakimiyyətinin əməkdaşı İsmayıl İsmayilova, atası **Yasif Fehruz oğlunun vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.**

Allah rəhmət eləsin!

SİRLİ RÖYA ...

layaraq zülüm - zülüm ağlayıram .

Bir az toxdayandan sonra yaxınlıqdakı " Hüseyin ağa " kəhrizində əl - üzümü yuyub sərinləyirəm . Üzü üstə uzanıb kəhrizin suyundan elə acgözlüklə içirəm ki , kənardan görünə olsaydı , elə bilirdi ki , mən bu saat bu kəhrizi içib qurudacam .

Daha sonra " Turac " pavilyonuna girib adamlarla görüşürəm . Uşaqlıqdan xoşladığım " düşes " limonadı alıb ləzzətlə başıma çəkirəm . Demək olar ki , birməfəsə içirəm . Nadir dayı , Müseyib dayı həvəslə müştərilərə qulluq edirlər . Çölə çıxarkən , isti çörəyin ötri az qala məni bihuş edəcəkdi .

Pekarıya girib bir buxanka isti çörək alıram . Ağzım elə dada gəlir kiBeşcə dəqiqəyə çörəyi yeyib qurtarıram .

Yavaş - yavaş oradan aralanmaq istəyirdim ki , bir " Jiqui " tormoz verib yanımda dayandı . Dönüb baxdım , Fuad idi .

Müəllim , futbola baxmaq istəmirsən ? Gəl , əyləş gedək .. Mən maşına əyləşib onunla birlikdə Dəyirman dərəsindəki stadionda gəlirəm . Cəbrayıl - Zəngilan oyununa çoxlu azarkeş toplaşmışdı . Oyun çox prinsipial səraitdə keçirdi . Yerlərdən deyilən replikalar isə adama xüsusi ləzzət verirdi .

Baməzə Famil hərdən deyirdi - Sudyə , xaptay neçədəndi ? Künc zərbəsi vurularkən rəqiblərin məşqçisi oyunçularına tapşırırdı ki , ofsayda girməyin . Topuş oğlu Elbrus da onun cavabını yaxşı verdi : - Uqlovoy vurulanda , ofsayd olmur , ay tupoy

Yarış bizimkilərin qələbəsi ilə başa çatır .

Oradan birbaşa gəlirəm kluba , hind kinosuna baxmağa .Kinonun ortasında bir də gördün ki , nəzarətçi İlyas əyilə - əyilə gəlib , biletsiz içəri girənin boyundan yapışib sürüyərək çölə atır . O biri cərgədən də Bəkir kişinin amirana səsi eşidilir ; - seeemişqa , paaapuruz ... gözəaa girsin

Yanımda oturan 2 nəfər astaca xı-sınlaşıb - Əşi , hind kinolarının içində biri var ee... Ondan başqa hamısı yalandı . - Hansın deyirsən ?

- Adını bilmirəm , amma oxuyur ee " mitti ho , mitti ho " Bax o kinonu deyirəm ...

- Ayə , " mitti ho " onların hamısında var dayna !

Kino qurtardıqdan sonra maraqlıdır

Vidadi Hübətov,

"Qızıl qələm" və "Araz" media mükafatları laureatı

Gecədən xeyli keçib ... Nə müddətdir ki , yatağıma uzansam da , gözüme yuxu gəlmir . Həmişə olduğu kimi doğma yurd yerləri yenə də gözlərim önündə canlanır . Və nəhayət ki , o yerlərin xəyalıyla nə vaxt yuxuya getdiyimdən özümün də xəbərim olmur

23 avqust 2019 - cu il . Səhər tezdən Bakı Beynəlxalq Avtovağzalının yanından keçərkən , rayonlara gedən avtobusların arasında qırmızı rəngli , köhnə markalı

" İkarus " nəzərimi cəlb edir . Avtobusun qabaq şüşəsinə yapışdırılmış trafaretdəki yazı məni lap təəccübləndirdi . " Bakı - Cəbrayıl . 45 il əvvələ səyahət "

Yerimdə çəşib qalmışam . Sürücü məni başa salır ki , Cəbrayılın 45 il əvvəlki dövrünə 2 günlük tur təşkil eləmişik . Ora gedənlər 2 gündən sonra hökmən Bakıya qayıtmalıdır . Güzəşt yoxdur . Çox qalmaq söhbəti ola bilməz .

Yalvarıram ki , məni də aparın ...Deyirlər - yer yoxdur , biletlər satılıb .10 dəqiqədən sonra yola düşürük .

- Əgər məni aparmasanız , özümü atacam təkərin altına - deyib cəld qalxıram avtobusa . Biletin qiymətindən üç dəfə artıq pulu zorla şoferin cibinə basaraq deyirəm ki , mənə oturmaq lazım deyil . Ayaq üstə gedəcəm . Təki Cəbrayılın o keçmiş ab - havasının bir də görüm

Mənimlə razılaşırlar . Sürücü insafə gəlib mənə balaca bir taxta oturaçaq verir . Aralıqda özümə birtəhər yer düzəldib otururam . Maraqlıdır ki , avtobusda olan digər səmşinləri tanıyıram ...

Bələcə 8 saat yol gedirik .Və hardasa , saat 5 - də gəlib Cəbrayıla çatırıq . " Turac " pavilyonunun yanında avtobusdan düşürəm . Sürücü pəncərədən başını çıxarıb mənə qəti şəkildə bildirir ki , birisi gün tezdən Bakıya qayıdacaşıq . Ora - bura yayınma . Onsuz da harada olsan , səni tapıb özümüzlə aparacağıq . Başqa variant mümkün deyil

Mən onlara əl yelləyib aralaşıram . Sonra dizi üstə çöküb , torpağı qucaq-

Baş redaktor:
Şakir Əlif oğlu
ALBALIYEV

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınmış.

H/h:55233080000

kod: 200888

VÖEN: 9900003611

M/h: 013010001031

Kapitalbankın Cəbrayıl filialı

VÖEN: 8200035441

Ünvan: AZ 1073, Bakı şəh.,

Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə

"Azərbaycan" nəşriyyatı.

Telefon: (051) 441-15-82

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Materiallardakı faktların doğruluğuna müəlliflər cavabdehdir.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Qəzet "Açıq Səma" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib.

albaliyevshakir@gmail.com

albaliyevshakir@rambler.ru

Sifariş №: 1500

Tiraj: 1500